DE TWEE EERSTE SOERA'S

VAN DEN

JAVAANSCHEN KORAN.

De Romeinsche mythologie gaf aan het hoofd van Janus een gelaat van voren, om in de toekomst te lezen, en een gelaat van achteren, om een terugblik te werpen in het verledene. Indien het bij de Arabieren, nadat zij den Islam hebben aangenomen, nog mogelijk was aan veelgoderij te denken, dan zou ik mij in hun Pantheon een God of Halfgod of Held onder Allah voorstellen, aan wiens hoofd het gelaat van achteren was aangebragt, om aan te wijzen, dat hij alleen op het verledene het oog had te werpen. Inderdaad, zóó is het algemeene karakter van den Islam geworden. Mohammed is de levende openbaring van Allah; zijn vrienden en eerste aanhangers namen al wat hij deed en zeide met eigen oogen en ooren waar en beslisten sommige zaken daarnaar: op dat tijdvak vestigt de Islam, met uitsluiting van bijna alle andere, zijn geheele aandacht. In dien tijd ligt de bron van alle kennis; alleen daaruit kan men zelfs den tegenwoordigen dorst lesschen. Geen wonder dus, dat de Islam oog noch oor heeft voor de toekomst en hij zich alleen tot dat gedeelte van het verledene bepaalt; de toekomst wordt als van zelf geperst in het keurslijf van het verledene en alle muselmansche volken worden onder hetzelfde juk gekromd, want allen denken en willen ten aanzien van dien goeden ouden tijd hetzelfde.

Het behoeft naauwelijks gezegd te worden, dat in het genoemde tijdvak de eerste en eereplaats is ingeruimd voor den Koran. De Kitaab, d. i. het Boek, is het boek bij uitnemendheid voor de Muselmannen, waarin zij alles vinden wat zij voor het leven noodig hebben van hun vroegste jeugd af

tot den hoogsten ouderdom toe; daarin vinden zij de stof, die hun troost verschaft in lijden, om zich aan den alles beschikkenden wil van Allah met gelatenheid te onderwerpen; daarin liggen voor hen de redenen, die tot tempering en ernst stemmen, wanneer de omstandigheden tot vreugde en opgewektheid aanzetten. Sommige verzen uit dat gulden boek dienen om het leed te voorkomen, anderen om het te verdrijven, als het hen heeft getroffen. Maar niet alleen voor het gevoel is dat boek alles, ook voldoet het hun in alle opzigten wat het verstand aangaat. Het leert wat iedereen in de verschillende omstandigheden van het leven in het oog heeft te houden; het geeft bovendien de grondslagen voor alle menschelijke kennis; wat het Hoogste Wezen, onder den naam van Allah, is, wordt tot in de kleinste bijzonderheden aangetoond, in welke verhouding het staat tot de menschen en tot de wereld in het algemeen, wordt naauwkeurig aangewezen: hoe de menschen zich tegenover elkander te gedragen hebben, wordt tot in de onbeduidendste kleinigheden uitgeplozen. Zóó is dus het boek voor de Muselmannen, om het in de Oostersche beeldspraak van den Islam uit te drukken, niet alleen de leiding door dit leven, maar ook de gids om langs het door Mohammed, in naam van Allah, gebaande pad tot de eeuwige gelukzaligheid te geraken.

Zulk een boek, dat als het ware als het eenige noodige wordt beschouwd, heeft noodwendig een grooten invloed op het godsdienstig en maatschappelijk leven van de Muselmansche volken. Het wordt reeds op jeugdigen leeftijd van buiten geleerd, zoodat menige Muselman den Koran zijn geheel leven van buiten kent en hem in eenige uren letterlijk kan opzeggen. Het is het begin van elk onderwijs voor de jeugd, zooals dat blijkt uit een reeds vroeger door mij [1] aangehaalde plaats: "Ten eerste "had bij hen het bijgeloof zulk een kracht, dat elk onderwijs "moest beginnen met de lezing van den Koran, een moeijelijk "boek, dat slecht zamenhangt en somtijds niet dan met een "zeer verdraaide uitlegging met zich zelf in overeenstemming "kan worden gebragt. Gewoonlijk echter wordt geen ander, "voor de jeugd geschikter, boek aan de kinderen in handen "gegeven, voor dat zij den Koran ten einde hebben gebragt,

[1] Mawerdi's Publiek en Administratief Regt van den Islam, Inleiding, pag. XV. 's Gravenhage, H. C. Susan Chzoon, 1862.

"zoodat zij verstoken bleven van al die voordeelen, welke onze "kinderen trekken uit leerboeken, die naar een geschikte me- "thode zijn ingerigt. Op die wijs werd veel te veel tijd be- "steed aan de beginselen, en de weerzin, uit de lezing van "onbegrepen zaken geboren, moest hen later van de studiën "vervreemden. Maar hetgeen bij de Arabieren bespottelijk "was, wordt misschien nog niet juist genoeg onzinnig genoemd "bij Turken en Perzen, wier kinderen genoodzaakt worden den "Koran in het Arabisch te lezen, zonder vooraf iets van de "Arabische taal te hebben geleerd [1]. En niet alleen bij het privaat-onderwijs van de kinderen was de Koran alles, ook voor de schooljeugd was dat boek het eenige, hetwelk scheen te voldoen: zoowel in de Makatib, d. i. eigenlijk schrijfschool, waar men leerde lezen en schrijven, als in de Madaris, d. i. uitlegschool, waar men leerde den Koran begrijpen en verstaan, was de Koran het punt van uitgang en van terugkeer.

Hoe is dat alles op Java?

Het is jammer, dat de hoogleeraar Veth in zijn zoo even aangehaald werk Java niet begrepen heeft binnen den kring van zijn beschouwingen, ten minste vind ik van dat eiland slechts melding gemaakt op bladz. 22, waar de mededeeling is opgeteekend van iemand, die den geheelen Koran kon opzeggen, terwijl hij er maar enkele woorden van begreep. Het is zeer te betreuren, dat de jongste schrijver over het volksonderwijs op Java [2] niet genoeg bekend is geweest met al hetgeen in het Oosten op het onderwijs betrekking heeft en zelfs het werk van den hoogleeraar Veth schijnt niet te hebben gekend, anders zouden zijn beschouwingen over de langgars (bladzz. 4—17) en over de pesantrians (bladzz. 17—29) ongetwijfeld geheel anders zijn uitgevallen. Zooveel is echter zeker en boven allen twijfel verheven, dat hij, die, met voldoende kennis toegerust, het onderwijs onder de Javanen, zooals het in de langgars en pesantrians gegeven wordt, beschouwt, de overtuiging moet krijgen, dat het op Java daarmee gaat even als in elk ander Mohammedaansch land, en dat het daar, even als overal elders in den Islam, op dezelfde grondslagen steunt.

---

[1] P. J. Veth, Dissertatio de Institutis Arabum erudiendae juventuti et literis promovendis inservientibus, Amsterdam, Johannes Müller, 1843.

[2] Het Volksonderwijs onder de Javanen, door J. F. G. Brumund, Batavia, van Haren Noman en Kolff, 1857.

De invloed van den Koran is op Java niet beperkt geweest tot het volksonderwijs, want, hoe weinig er daar ook van wordt begrepen, zoo moet daaruit toch een en ander in het godsdienstig en maatschappelijk leven voortvloeijen. Ik voor mij geloof, dat die invloed veel grooter is, dan men gewoonlijk wil aannemen. Een paar voorbeelden tot staving van mijn meening zullen hier op hun plaats, doch ook voldoende, zijn. Een volk kan, dunkt mij, er niet gemakkelijk toe komen, om woorden en uitdrukkingen, die ontleend zijn aan een vreemde taal en aan een vreemde godsdienst, zich zóó eigen te maken, dat het die woorden en uitdrukkingen gebruikt als tusschenwerpsels, d. i. als de teekenen van zijn gemoedsaandoeningen, wanneer zij niet eerst diep in het hart zijn gegrift geworden. En zóó is het toch bij de Javanen gegaan met sommige, aan den Islam ontleende, Arabische woorden en uitdrukkingen. Wanneer de Javanen den uitroep willen bezigen, dien wij uitdrukken door *God beware!* dan gebruiken zij *ngoedoebilahi*, hetgeen natuurlijk niets anders is dan het Arabische *a'oedsoe billahi*, hetgeen keteekent "ik neem mijn toevlugt tot Allah" (namelijk tegen den sĕtan) en in den Koran in verschillende vormen, bijv. "ik neem mijn toevlugt tot U, tot den Barmhartige, tot mijn Heer" [1] voorkomt. Een ander dergelijk voorbeeld is het Javaansche woord *tobat*, dat gebruikt wordt, om den uitroep *goddeloos, het is erg!* te beteekenen, en dat eigenlijk niets anders is, dan het Arabische woord *taubat*, hetgeen het gewone woord is voor *bekeering*, of, om het beter naar onze zienswijze uit te drukken, het uit eenige voorgeschrevene handelingen blijkende *berouw*, zoodat de Javaansche uitroep gebezigd is geworden bij een vergrijp, waarop volgens de voorschriften van den Islam de bekeering moest volgen. Een voorbeeld van anderen aard is het algemeen bekende en gebruikelijke woord sidĕkah, dat, naar men zegt, *feest* beteekent. Niemand zal er aan twijfelen, of het is het, met andere klinkers uitgesproken, Arabische woord *sadakat*, dat wel is waar oorspronkelijk *aalmoezen* beteekent, maar zoo ook verder gebruikt wordt voor vergoeding of vergelding van een boete wegens een vergrijp, welke vergoeding dan ook bestaan kan in aalmoezen, maar evenzeer in vasten, of, hetgeen hier vooral in aanmerking komt, in spijzen voor de armen. In den laat-

[1] II, 63; XI, 49; XIX, 18; XXIII, 99. 100; CXIII, 1; CXIV, 1.

sten zin wordt dat woord overal op Java gebruikt, en niet in den zin van *feest*, want bij het woord sidĕkah wordt in het Javaansch gevoegd, waarin het bestaat, bijv. de sidĕkah van een karbouw, kippen, of, zoo als het zelfs in de hier volgende tweede Soera van den Koran voorkomt, in rijst.

Er is nog een beschouwing omtrent den invloed van den Koran op Java, die in alle opzigten de aandacht waardig is. Het verband tusschen de arabische taal en den Islam springt terstond in het oog. Zal de Islam in een vreemd land inderdaad leven en bloeijen, dan moet hij steunen en leunen op de kennis van de arabische taal, die de heilige taal is geworden, omdat de Koran, de overleveringen en de werken over de islamitische wetgeleerdheid daarin zijn geschreven. Waar dus het Arabisch niet de landtaal is geworden, daar moeten de voortdurende betrekkingen met Arabië, vooral met Mekka, in die behoefte voorzien. Ten opzigte van Java zijn die betrekkingen vroeger zeer belemmerd geweest, want de Oost-Indische Compagnie met haren uitsluitenden handel sloot, als een noodzakelijk gevolg, ook de Javanen van dat verkeer uit. Dientengevolge heeft de Arabische taal op Java geen grooten voortgang gemaakt, zoodat zelfs het aan het Sanskrit ontleende schrift is behouden gebleven en niet, zoo als op Sumatra, is verdrongen door het Arabische, of misschien beter Persische schrift, dat alleen door de priesters ook op Java in geschriften van religieusen en wetgeleerden inhoud gebruikt wordt. Eerst in de latere tijden is het verkeer tusschen Mekka en het verwijderde Oosten vergemakkelijkt, zoowel door de uitvindingen van onze eeuw, die de afstanden hebben verkort, als door de wijze van beheer, die de uitsluitingen heeft opgeheven of ten minste verminderd. Toen is daar wel de kennis van de arabische taal toegenomen, doch heeft niet zoodanig wortel geschoten, dat zij zelve werd beoefend, niettegenstaande de bodem van Java door de religieuse en maatschappelijke inrigtingen van het volk zeer geschikt is, om haar daar welig te doen tieren. De arabische taal heeft er niet direkt, maar indirekt gewerkt. In plaats van de arabische taal te beoefenen en zich daardoor de gelegenheid te verschaffen om den Koran en de werken over de islamitische wetgeleerdheid in het oorspronkelijke te leeren verstaan en eigenlijk te begrijpen, beoefenden slechts enkelen die taal, om de genoemde geschriften in het Javaansch over te brengen. Maar die beoefenaars van het

Arabisch waren waarschijnlijk geen Javanen, evenmin als vroeger de Maleijers op Sumatra zich op die taal toelegden; het waren Arabieren, die met behulp van inlanders de taak van de vertaling op zich namen en van die hulp zóó afhankelijk waren, dat de zuiverheid van het door hen gebruikte Javaansch aanwijst de mate van de hulp, die zij hebben ontvangen. Bij het vertalen van den Koran schijnen zij veel aan zich zelf, weinig aan anderen te danken te hebben, ten minste de beide vertalingen van den Koran in het Javaansch, die ik heb leeren kennen, zijn eigenlijk niets anders, dan omzettingen van de arabische woorden in javaansche, zonder eenigzins te letten op de eischen en eigenaardigheden van laatstgenoemde taal. Die vertalingen sluiten zich aan bij een menigte aldus omgezette werken over islamitische wetgeleerdheid, die, daar ik ze slechts in manuscript bezit, niet vatbaar zijn tot bespreking of vergelijking; zij zijn van dezelfde soort, d. i. letterlijke omzettingen van het Arabisch in het Javaansch. De vertaling van den Koran is meer van algemeen belang geworden, omdat er ééne van in druk is uitgegeven, en op die wijs aan dat soort van arabisch-javaansche literatuur een omvang dreigt te geven, die niet anders dan zeer schadelijk moet zijn voor de Europesche beschaving en haar verspreiding moet tegenwerken. Het kan niet anders, of de invloed van Arabië, en bijgevolg van den Islam, zal daar zeer bij winnen.

Die vertalingen van den Koran wil ik in het kort doen kennen, want zoo'n onderwerp is belangrijk genoeg, om de algemeene aandacht te verdienen.

In 1858 verscheen de eene vertaling in het licht bij Lange en C°. te Batavia; er werden drie duizend exemplaren gedrukt; vijftien gulden kostte het exemplaar. De vertaling was vervaardigd door een Arabier uit Cheribon, die het aan een daar woonachtigen Europeaan heeft overgedaan, van wien het door genoemde firma is gekocht; naar ik gis, was zij een interlineaire en oorspronkelijk met arabische letters, zooals bij dergelijke onderwerpen door priesters gebruikelijk is, geschreven. Dat zij een interlineaire vertaling is, blijkt, dunkt mij, uit de rangschikking van de woorden, die geheel overeenkomt met den arabischen tekst en in alle opzigten afwijkt van de eischen der javaansche taal; dat zij oorspronkelijk met arabische letters is geschreven, volgt, naar ik meen, uit de spelling van de woorden en grammatische vormen, die hier en daar vol-

strekt niet gelijk zijn aan de gebruikelijke. Voor het overige is de druk, spelling en interpunctie zóó slecht, dat de kritiek ontwapend is. Het grammatische en lexicographische, dat daaruit te leeren valt, is van zeer veel belang, doch kan moeijelijk hier een plaats vinden; het zou het beste kunnen volgen achter een geheele vertaling in het Hollandsch van dezen javaanschen Koran. De wijze van vertaling levert overvloedig stof tot beschouwing, omdat de Cheribonsche priester zich niet streng aan het oorspronkelijke heeft gehouden, hier en daar er iets van heeft weggelaten of er aan heeft bijgevoegd, hier en daar den arabischen tekst niet heeft begrepen of geparaphraseerd, hetzij met een paraphrase van woorden of van enkele zinnen, hetzij met een geheele theologische of traditionele paraphrase; heeft de uitgever wel niet eens de interlineaire vertaling al te trouw gevolgd, zoodat de overgeslagen woorden niet zijn aangewezen en in den Javaanschen tekst alles maar doorloopt? Liever dan omtrent deze en dergelijke zaken in bijzonderheden te treden, heb ik besloten de twee eerste Soera's [1] uit het Javaansch te vertalen, ze te vergelijken met den arabischen tekst en al wat ik daarbij op te merken had, zonder echter in het minutieuse te vervallen, in noten aan den voet der bladzijden aan te wijzen. Zóó, dacht ik, zou men die javaansche vertaling tot in haar bijzonderheden het best leeren kennen.

De andere vertaling is een handschrift in groot folio, uitstekend schoon geschreven; zij is de eigendom van Prof. Roorda, die ze mij welwillend ten gebruike heeft gegeven. Oorspronkelijk te Samarang vervaardigd, kwam zij later in het bezit van wijlen den heer Gericke; die verdienstelijke man schonk haar aan Prof. Roorda. De vertaling is ook interlineair en in arabische letters geschreven, doch houdt zich veel strenger aan den arabischen tekst dan de Cheribonsche; zij veroorlooft zich geen weglatingen en is zeer schaarsch met haar inlassingen, waarbij zij zich dan toch meestal bepaalt tot enkele woorden, die sommige zaken moeten ophelderen. Deze vertaling heeft een groote waarde voor de vergelijking met die, welke in druk is verschenen, want, hoewel in verschillende streken van Java opgesteld, komen zij daarin overeen, dat zij elk

[1] *Soera* (arab. soerat) is ten opzigte van den Koran, wat bij ons is *Kapittel* ten opzigte van den Bijbel.

arabisch woord, dat voor godsdienst of regt van belang is en eenige malen in den Koran voorkomt, op dezelfde wijs, meestal met hetzelfde javaansche woord, terug geven.

Ten slotte wil ik terugkeeren tot Janus met zijn twee aangezigten. Is het al een onmogelijkheid om in de eerste eeuwen uit den Islam, en dus ook van Java, te weren den Janus met zijn gelaat van achteren en te beletten, dat de Muselmannen vóór alles de aandacht vestigen op den Koran; dan is het te hopen, dat wij, als ik zoo zeggen mag, den Janus een aangezigt van voren geven en aan de Javanen een Koranvertaling bezorgen, die aan alle eischen van den tegenwoordigen stand der wetenschap voldoet en in de behoefte van de toekomst, welke de aanraking met de Europesche beschaving noodzakelijk zal doen geboren worden, kan voorzien. Zoolang toch alle, de redelijkheid doodende, uitleggingen van de latere Muselmansche wetgeleerden de bovenhand hebben, is er weinig goeds voor onze beschaving te verwachten onder de Javanen, evenmin als ergens elders in de islamitische wereld. Een vertaling van den Koran, zoo als ik die bedoel, is zeker niet onmogelijk te leveren, vooral niet sedert het Nederlandsch Indisch Gouvernement den weg is gaan betreden, om de Europesche beschaving in een Inlandsch kleed te wikkelen en aan de Javanen te verschaffen boeken in het Javaansch, die op onze wijs handelen over de wetenschappen van de physische en psychische wereld.

S. K.

SOERAT I.

IN NAAM VAN ALLAH, DIE BARMHARTIG IS IN DEZE WERELD EN DIE LIEFDERIJK IS IN DE TOEKOMSTIGE [1].

En alle [2] loftuitingen moeten worden aangeboden aan Allah, den Heer van de werelden, die barmhartig is in deze wereld en die liefderijk is in de toekomstige, die de heerschappij voert op den dag der opstanding [3]. U aanbidden wij en U vragen wij hulp. Wijs ons den regten weg, den weg van hen, die Gij met weldaden hebt begiftigd; zonder dien af van den weg van hen, op wie Gij vertoornd zijt, en laat dien niet zijn zoo als de weg van de verdoolden. Moge Gij het verhooren! [4]

SOERAT II.

IN NAAM VAN ALLAH, DIE BARMHARTIG IS IN DEZE WERELD EN DIE LIEFDERIJK IS IN DE TOEKOMSTIGE.

Bij Alip, Lam, Mim. Zoodanig is het schrift; twijfel daarover niet, het is leiding voor de godvruchtigen, die gelooven in de verborgenheden, zooals de hemel en de hel [5], en die de gebeden verrigten en die de zuivering van goederen geven [6], en die gelooven in hetgeen tot u neergezonden is, d. i. de

---

1 Aldus wordt het gewone formulier; in naam van den albarmhartigen God, steeds, ook in andere Javaansche werken, geparaphraseerd.

2 *Alle* staat niet in het Arabisch.

3 In plaats van *der opstanding* staat in het Arabisch *van het gerigt.*

4 De uitroep: *moge Gij het verhooren!* staat niet in het Arabisch: de woorden zijn waarschijnlijk een paraphrase van amien (amen).

5 *Zoo als de hemel en de hel* zijn woorden, die niet in het Arabisch staan.

6 In het Arabisch staat letterlijk: *en zij geven van hetgeen wij hun hebben verleend.*

Koran, en die gelooven [7] in hetgeen neergezonden is vóór u, o Mohammed! d. i. de Torèt en Indjil [8], en die openlijk hun geloof in de andere wereld betuigen. Al deze vermelde personen [9] hebben de leiding van hun Heer en zij allen zijn degenen, die onder de gelukkigen worden gerekend. Voorwaar de verschillende soorten [10] van ongeloovigen — het is voor hen gelijk, of gij, o Mohammed! hen waarschuwt of niet; zij gelooven niet. Allah heeft verstopt [11] de harten van de ongeloovigen en hun gehoor; op hun gezigt is een prop [12] en voor hen is vast bepaald [13] de groote straf. En sommige menschen zijn er die zeggen: "wij gelooven in Allah en in den jongsten "dag," terwijl hun geloof niet van ganscher harte is [14]. Al die huichelaars [15] trachten Allah te bedriegen en de geloovigen, terwijl hun bedrog tot niets anders strekt, dan om hen zelf te bedriegen en zij merken het niet. In hun hart is een ziekte, welke Allah vergroot, terwijl voor hen vast bepaald is de [16] pijnlijke straf, omdat zij hen (nam. de Godsgezanten) voor leugenaars verklaarden. En wanneer hun gezegd wordt: "begaat geen ongeregtigheden op aarde," dan antwoorden zij: "wij handelen behoorlijk," terwijl zij in werkelijkheid wel ongeregtigheden begaan, maar zij weten het niet. En wanneer hun gezegd wordt: "gelooft, zooals de menschen gelooven," dan antwoorden zij: "ja, wij gelooven [17], zooals de dwazen gelooven," terwijl zij in werkelijkheid zelf dwazen zijn, maar zij begrijpen het niet. Wanneer zij geloovigen ontmoeten, zeggen zij: "wij zijn ook volkomen [18] geloovig," doch wanneer zij bij hun Hoofden [19] komen, zeggen zij: "wij zijn ook met "u; zoo even [20] hebben wij de geloovigen maar bespot." En Allah

---

7 *D. i. de Koran, en die gelooven*, staat niet in het Arabisch.

8 *o Mohammed! d. i. de Torèt en Indjil*, staat niet in het Arabisch.

9 *Al deze vermelde personen*, staat niet in het Arabisch.

10 *Verschillende soorten*, staat niet in het Arabisch.

11 Arab. *heeft verzegeld.*

12 Arab. *een band.*

13 *Vast bepaald*, staat niet in het Arabisch.

14 Arab., *maar zij behooren niet tot de geloovigen.*

15 *Al die huichelaars*, staat niet in het Arabisch.

16 Arab. *een.*

17 *Ja, wij gelooven*, Arab. Of zouden wij gelooven.

18 *Volkomen*, staat niet in het Arabisch.

19 *Hun Hoofden:* Arab. hun Sétans.

20 *Ook* en *zoo even*, staan niet in het Arabisch.

zal hen bespotten en lang doen blijven in hun ongehoorzaamheid, terwijl zij radeloos zijn. Zij koopen de dwaling voor de leiding, maar er is voor hen geen winst bij dien koop; voorwaar zij krijgen de leiding niet. Zij gelijken aan iemand, die vuur ontsteekt, en wanneer het verlicht, duurt het niet lang of het is afgesloten en het licht gaat weg [21], zoodat zij in duisternissen zijn en niet kunnen zien; doof, stom en blind, zijn er onder hen geene, die kunnen gezond worden [22]. Ook gelijken zij op regen, die nederdaalt uit den hemel, uit een duistere wolk gemengd met donder en bliksem, als wanneer zij hun vingers stoppen in hun ooren uit ontsteltenis [23], omdat zij den dood vreezen; en Allah omgeeft van alle kanten de ongeloovigen. Het was er digt bij, dat de bliksem hun gezigt verblindde, en wanneer de bliksem hen verlicht, dan gaan zij in dat licht, en wanneer het heel donker is, houden zij stil; indien Allah wilde het verlies van hun gehoor en van hun gezigt, dan voorwaar is hij tot elke zaak magtig. O menschen! vereert uwen Heer, die geschapen heeft u en hen die voor u waren, opdat gij zoudt vreezen. Allah is het, die de aarde geschapen heeft tot sprei en den hemel tot dak en die water doet nederdalen uit den hemel, om alle vruchten te doen groeijen, die strekken tot uw onderhoud; maakt geen andere voorwerpen van vereering [24], terwijl gij dit weet. Indien gij mogt twijfelen aan den Koran, dien ik heb doen nederdalen tot mijn dienaar Mohammed; beproef dan te maken alleen maar één Soerat zooals de Koran [25] is, en vraagt onderrigt aan uwe Hoofden, die niet Allah zijn [26], indien gij

---

21 Hier is de Javaansche vertaler in een groote fout vervallen. In plaats van *wanneer het verlicht, duurt het niet lang of het is afgesloten en het licht gaat weg*, staat in het Arabisch: nadat het zijn omgeving verlicht heeft, neemt Allah het weg.

22 In plaats van *gezond worden*, staat in het Arabisch *terugkeeren*, waaraan door sommige uitleggers de zin wordt gegeven van zich bekeeren, of berouw hebben.

23 *Uit ontsteltenis.* Arab. wegens het geraas.

24 *Maakt geen andere voorwerpen van vereering*, Arab. plaatst niet bij Allah gelijkenissen, of, volgens anderen, waarmede de andere vertaling van den Koran in het Javaansch overeenkomt, vijanden.

25 De namen Koran en Mohammed komen in het Arabisch niet voor.

26 *En vraagt onderrigt aan uwe Hoofden, die niet Allah zijn:* Arab. roept uwe getuigen in, die buiten, of behalven, Allah zijn. De andere Javaansche vertaling van den Koran blijft letterlijk bij het Arabisch, maar vertaalt *getuigen* door Heeren (Pangéran) d. i. Goden.

waarheid wilt. Indien gij geen Koran kunt maken [27], vreest dan de hel, waarvan de brandstoffen zijn ongeloovigen en steenen afgodsbeelden, en die gereed gemaakt is voor de ongeloovigen. En breng gij, o Mohammed, de blijde boodschap [28] aan de geloovigen en aan hen, die braaf handelen, dat voor hen vast bepaald [29] is de hemel, van waaronder uitstroomen de rivieren; wanneer hemelsche spijs tot hen wordt gebragt, zeggen zij: "ziedaar de vroegere spijs," maar hij is het niet, slechts gelijkt het uitwendige daarop; en voor hen is vast bepaald in dien hemel, dat zij liggen naast zeer vele, zeer reine vrouwen [30]; en daar blijven zij altijd. Voorwaar Allah schaamt zich niet, om te gebruiken een kleinigheid, zooals een mier [31], tot beeld, maar de geloovigen weten, dat de Koran [32] waarheid is van hun Heer, doch de ongeloovigen zeggen: "waarom "verlangt Allah zulk een beeld?" voorzeker brengt Allah door dit beeld al de ongeloovigen [33] op den dwaalweg en hij wijst daarmee den waren weg aan al de geloovigen [33], terwijl Allah niet anders doet afdwalen dan de slechten, die vernietigen het verbond met Allah, nadat het eens gesloten is, en die.... de bevelen van Allah, als zij daarmee in aanraking worden gegebragt [34], en die vernielen wat op aarde is; zij allen zijn ongelukkigen [35]. Waarom zijt gij ongeloovig in Allah? En gij

---

27 *Indien gij geen Koran kunt maken:* Arab., en zoo ook de andere Jav. vertaling, indien gij het niet doet, en gij zult het niet doen.

28 De gedrukte Javaansche Koran houdt zich letterlijk aan het Arabisch, dat beteekent iemand een aangename tijding brengen; de anders Jav. vertaling gebruikt het gewone woord voor verhalen (*warta*).

29 *Vast bepaald*, zie boven (n⁰. 13) en zoo altijd, waar deze woorden aldus voorkomen.

30 *En voor hen — vrouwen:* Arab. en voor hen zijn dààr reine vrouwen. De andere Javaansche vertaling, die zich overigens aan het Arabisch houdt, voegt toch ook in het zeer opmerkenswaardige *zeer vele.*

31 *Zooals een mier*, is een bijvoegsel van dezen Javaanschen vertaler. In het Arab. staat: een klein dier en wat daarboven is.

32 *De Koran:* Arab. dit; de andere Javaansche vertaling: deze gelijkenis.

33 *Al de ongeloovigen* en later *al de geloovigen*, Arab. velen.

34 Het opengelaten woord is mij onbekend, maar, wat dat woord ook beteekenen mag, zeker is het, dat de vertaler ver is afgeweken van het oorspronkelijke, waar staat: en die afscheuren wat Allah bevolen heeft dat bij elkander zou behooren. Zóó ook de andere Javaansche vertaling.

35 Dit geheele vers, tot het wòord *teruggevoerd* op de volgend bladz., luidt in het Arabisch aldus: "Hoe zijt gij ongeloovig aan Allah? daar "gij dood waart en Hij u heeft doen leven, daarna zal dooden en weer "zal doen leven, en tot Hem wordt gij teruggebragt."

waart vroeger dood, toen gij mannelijk zaad waart, en daarop werdt gij in deze wereld in het leven geroepen; daarop wordt gij gedood en zijt gij in het graf, en daarna wordt gij weer in het leven geroepen op den dag van het laatste oordeel, ten laatste wordt gij naar de tegenwoordigheid van Allah teruggevoerd. Allah is het, die geschapen heeft[36] al wat op aarde is en gelijkelijk de hemelen in zeven verdiepingen[37] gevormd heeft: en Allah weet alles zeer goed. En toen uw Heer, o Mohammed, aan de engelen zeide: "ik ben voornemens om een plaatsvervanger aan "te stellen op aarde, genaamd Adam[38];" zeiden de engelen: "vroeger heeft u al tot plaatsvervanger aangesteld Djan banoe "Djan, die ongeregeldheden begingen op aarde en die elkanders "bloed vergoten, doch wij engelen lofprijzen u altijd[39]," daarop zei Allah: "ik weet beter hetgeen gij nog niet weet." Daarop gaf Allah... [40] aan Nabi Adam, zoodat hij alle namen kende; Allah deed ze de engelen hooren en zeide: "o engelen, spreekt tot "mij en noemt al die namen, indien gij waarheidlievend zijt." Toen zeiden de engelen[41]: "wij hebben geen andere kennis, dan "die, welke door u aan ons is bekend gemaakt; voorwaar Gij "zijt het, die het best weet en die het meest ervaren is." En Allah zeide: "o Adam, zeg aan de engelen al die namen," en toen Adam alle namen had genoemd, zeide Allah tot de engelen: "heb ik het u niet gezegd, dat ik beter weet de verbor"genheden van de zeven[42] hemelen en van de zeven[42] aarden "en bekend ben met hetgeen openbaar is en verborgen?" En toen ik zeide tot de engelen: "knielt voor Adam," knielden zij allen, behalven Iblis, die niet wilde en zich trotsch gedroeg; en Iblis werd toen ongeloovig. En wij zeiden: "o Adam, woon

---

[36] Achter *heeft* staat in het Arabisch *voor u.*

[37] *Verdiepingen*, staat niet in het Arabisch.

[38] *Genaamd Adam*, staat niet in het Arabisch.

[39] De woorden van de engelen luiden in het Arabisch: "zult gij dààr "plaatsen iemand, die er ongeregeldheden begaat en die bloed vergiet, ter"wijl wij uwen lof verkondigen en u heiligen?" Zóó ook de andere Javaansche vertaling. De hier ingelaste Djan banoe-Djan schijnen te beteekenen het geheele duivelengeslacht, omdat Iblis (Diabolus) wordt genoemd de vader der Djans of Djins.

[40] Het hier weggelaten woord is mij onbekend. In het Arabisch staat: Allah maakte Adam bekend met alle namen. Beide Javaansche vertalingen plaatsen meestal nabi, d. i. profeet, voor Adam.

[41] *De engelen*, niet in het Arabisch.

[42] *Zeven*, niet in het Arabisch.

"gij met uw vrouw Eva in den hemel [43] en voed u beiden met al wat "gij wilt, nader slechts niet den boom Goeldi [44]; indien gij dat "eet [45], dan zijt gij zeker onregtvaardig." Daarop verleidde Sétan Adam en Eva [46], maakte hen laf, zoodat zij zich over hun slechten toestand schaamden [47], en ik zeide: "daalt af uit "den hemel naar deze wereld; zeker zal de een de vijand van "den ander zijn en gij zult zijn op aarde, een vaste en genoe- "gelijke plaats tot aan den dag der opstanding [48]." En Adam vond woorden van zijn Heer en Adams berouw was welgevallig; voorwaar Allah neemt dat welgevallig aan en is liefderijk. Ik zeide: "daalt af uit den hemel; er is een tijd, dat u wordt "gebragt een leiding van mij: al wie de leiding volgt, die zal "geen hartzeer en verdriet hebben, doch de ongeloovigen en "zij, die mijn openbaringen voor leugenachtig verklaren, krij- "gen stellig de hel, waarin zij eeuwig blijven." O kinderen Israëls, gedenkt mijn weldaden, die ik u heb betoond en weest getrouw aan mijn verbond, dan zal ik getrouw zijn aan uw verbond, en vreest mij en hebt mij lief [49] en gelooft in hetgeen ik heb doen nederdalen, dat is de Koran [50], om te bevestigen hetgeen bij u is, Torèt en Indjil [51], en weest niet de eersten van de ongeloovigen en koopt niet mijn openbaringen voor een geringen prijs [52]: vreest mij. En bekleedt niet de goede handelingen met het kleed van de nietswaardige en verbergt de goede handelingen niet, terwijl gij ze kent; verrigt de gebeden, geeft de zuivering van goederen en buigt u tegelijk met hen, die zich buigen. Of beveelt gij de menschen [53], terwijl

---

43 De naam Eva (Hawa) staat niet in het Arabisch; *in den hemel*, Arab. in den tuin.

44 *Goeldi.* In het Arab., en zoo ook in de andere Javaansche vertaling, staat eenvoudig dezen boom; het woord zelf is mij onbekend.

45 *Indien gij dat eet*, niet in het Arabisch.

46 *Adam en Eva*, Arab. beide.

47 *Maakte — schaamden*, Arab. hij deed hen de plaats, waar zij waren, verlaten.

48 *Tot aan den dag der opstanding.* De andere Javaansche vertaling heeft: tot aan uw einde. Arab. tot een onbepaalden tijd.

49 *En heb mij lief;* niet in het Arab., noch in de andere Javaansche vertaling.

50 *Dat is de Koran*, niet in het Arab.

51 *Torèt en Indjil*, niet in het Arab.

52 Arab. en koopt niet voor mijn openbaringen een geringe zaak.

53 Boven het Arabische woord *bil-birri* schijnt geen vertaling te hebben gestaan en daarom ook hier te zijn weggelaten. Overeenkomstig de

gij u zelven vergeet? terwijl gij lezen kunt [54] de heilige boeken, of verstaat gij ze niet? En vraagt hulp, terwijl gij kunt lijdzaam zijn en kunt bidden [55], want het gebed is iets zwaars, maar ligt voor de godvruchtigen, die meenen, dat zij hun Heer zullen ontmoeten en tot zijn tegenwoordigheid worden teruggebragt [56]. O kinderen Israëls, herinnert u al mijn weldaden jegens u, en dat ik u bevoorregt heb meer dan alle menschen van de wereld. Vreest den dag, waarop de eene persoon niet kan volstaan voor een ander, en den dag [57], waarop geen voorspraak wordt aangenomen en het regtvaardige uit een voorspraak niet wordt aangevat, en den dag [57], dat een wederderkeerige [58] hulp niet bestaat. En toen wij u allen, kinderen Israëls [59], hebben bevrijd van Pirngon's familie, toen hij u de zwaarste straf oplegde, zij uwe zonen doodden en uwe dochters in het leven lieten; dit zoodanige was een groot onheil van wege uwen Heer. En toen wij hebben gespleten de wateren van de zee en u hebben gered en de familie van Pirngon hebben doen verdrinken, terwijl gij het zaagt. En toen wij met Nabi Moesa een verbond sloten gedurende veertig nachten, en gij daarna maaktet een gouden kalf achter den rug van Moesa, terwijl gij onregtvaardig waart; daarop hebben wij u vervolgens vergiffenis geschonken, opdat gij dankbaar zoudt zijn. En toen wij aan Nabi Moesa hebben gegeven het boek Torèt [60], opdat gij zoudt krijgen de leiding. En toen Nabi Moesa tot zijn volk zeide: "o mijn volk, voorzeker hebt gij een geweld-"dadigheid gepleegd jegens u zelf, doordien gij hebt gemaakt "een gouden kalf: keert terug tot uwen Heer [61], of doodt u "zelf, zóó zal het beste zijn bij uwen Heer [61], en hij neemt "u welgevallig aan; voorwaar Allah is degeen, die welgeval-"lig aanneemt en liefderijk is." En toen gij zeidet: "O Nabi

---

andere Javaansche vertaling en het Arab. moet hier worden bijgevoegd *goed te handelen.*

54 *Lezen kunt:* Arab. leest.

55 Arab. roept lijdzaamheid en gebed te hulp.

56 *En — teruggebragt.* Ar. en tot Hem terugkeeren.

57 *Den dag* niet in het Arabisch. In plaats van op den dag, zooals de vertaler schijnt op te vatten, slaat het voornaamwoord, dat aldus wordt vertaald op den persoon, voor wien de voorspraak zou plaats hebben.

58 *Wederkeerige*, niet in het Arabisch.

59 *Kinderen Israëls*, niet in het Arabisch.

60 In het Arabisch staat *de Kitaab en de Forqaan.*

61 *Heer;* Arab. schepper.

"Moesa, wij gelooven niet in u, totdat wij Allah hebben ge-"zien klaarblijkelijk," waarop u duizend donderslagen [62] troffen, terwijl gij het zaagt. Daarop hebben wij u weer in het leven teruggeroepen na uw dood, opdat gij dankbaar zoudt zijn. En wij hebben u overschaduwd met dunne wolken en tot u doen nederdalen bollen gekookte rijst en gebraden vogels [63], (zeggende) eet van de zuiverste spijzen, en dat strekte niet tot wederregtelijke handeling jegens mij, maar jegens u zelf. En toen ik zeide: "treedt deze dèsa [64] binnen en eet de spij-"zen van die dèsa, wat u lust, en gaat de deur binnen knie-"lende en zegt: ""wij erkennen schuld [65],"" en wij schonken vergiffenis voor uwe zonden en wij zullen de braven vermeerderen. En de onregtvaardigen verwisselden de woorden, die niet gesproken waren; doch wij deden tot de onregtvaardigen nederdalen moeijelijkheden uit den hemel wegens hun slechtheid. En toen Nabi Moesa verzocht om water voor zijn volk, zeiden wij: "sla met uw stok de rots;" daarop sprong het uit die rots en er waren twaalf bronnen, die alle menschen kenden als hun drinkplaatsen, (en ik zeide) "eet en drinkt van "de spijzen van Allah" en gedraagt u niet slecht op aarde, terwijl gij ongeregtigheden begaat. En toen gij zeidet: "o Nabi Moesa, wij houden het niet uit om eenerlei spijs te "eten; bid uwen Heer, opdat er voor den dag komen de voort-"brengselen van de aarde hier [66] moeskruiden, komkommers, "graan, linzen en uijen," en Nabi Moesa zeide: "waarom be-"oogt gij te doen vervangen met slechte spijs deze hier, die veel "beter is? dan moet gij afdalen naar Mĕsir en vinden [67] het-"geen door u gevraagd wordt;" voor hen werd vast bepaald ellende en armoede en zij werden getroffen door den toorn van Allah. Zóódanig was de wijze wegens hun ongeloof aan de openbaringen van Allah, en omdat zij gedood hadden de Profeten ten onregte: zóó was het wegens hun slechtheid en om-

---

[62] *Duizend donderslagen:* Arab. bliksem en donderslagen.

[63] *Bollen gekookte rijst en gebraden vogels:* Arab. manna en kwartels. De andere Javaansche vertaling heeft: gekookte rijst en vogels, doch voegt aan het eerste toe *kĕboeli* en aan het tweede *bobotot*, welke twee woorden ik niet ken.

[64] *Dèsa:* Arab. stad.

[65] De andere Javaansche vertaling: "bevrijd ons van de zonden." Het Arabische woord is vatbaar voor verschillende uitleggingen.

[66] *Hier*, niet in het Arabisch.

[67] *En vinden*, Arab. en dan zal u geworden.

dat zij het regt te buiten gingen. Voorwaar de geloovigen, de Joden, de Christenen en de ongeloovigen die engelen vereeren [68], al wie gelooft in Allah en in den dag der opstanding en die braaf handelt, die krijgt stellig belooning bij zijn Heer, terwijl hij geen droefenis [69] ondervindt. En toen wij aannamen het verbond met u en dreigende [70] u boven het hoofd hielden den berg Sina [70] (zeggende) "bedenkt het en vertrouwt "op zijn kracht; laat het een waarschuwing zijn [71], opdat gij "vreest." Toen wenddet gij u na deze gebeurtenis er af, en indien er niet geweest was de genade van Allah en zijn barmhartigheid jegens u, dan zoudt gij ongelukkig zijn geweest. En voorwaar gij kendet zeker de menschen, die het regt te buiten gingen bij de vrijdagviering [72] op zaturdag, en wij zeiden tot hen: "gij moet worden gemeene apen." En wij deden het dusdanige strekken tot bewijs, d. i. tot spiegel [73], voor tijdgenooten en nakomelingschap en tot legende [74], voor de godvruchtigen. En toen Nabi Moesa zeide tot zijn volk: "voor-"waar Allah beveelt u, om een koe te slagten;" zeide het volk: "hoe schertst u?" En Nabi Moesa zeide: "God beware, dat "ik zou behooren tot de dwazen." Het volk zeide; "vraag "uwen Heer, dat hij verklaart wat die koe beteekent [75]." Nabi Moesa zeide: "voorwaar Allah zeide, dat die koe moet zijn een "koe, niet oud en niet jong, middelmatig tusschen jong en "oud, en volvoert al wat bevolen is." Het volk zeide: "vraag "uwen Heer, dat hij verklaart hoe de huidskleur moet zijn;" Nabi Moesa zeide: "voorwaar Allah zeide, dat die koe moet "zijn geel, gelijkende op de tĕmoe giring [76], dat schittert voor "het gezigt van degenen, die het zien." Het volk zeide: "vraag

---

68 *En de ongeloovigen, die engelen vereeren*, Arab. Sabeërs.

69 In deze dikwijls voorkomende uitdrukking zijn meermalen weggelaten de woorden *en geen vrees*, welke in het oorspronkelijke worden gelezen.

70 De woorden *dreigende* en *Sina* staan niet in het Arabisch.

71 Het Arabisch luidt: "neemt aan hetgeen wij u brengen met kracht en gedenkt hetgeen er in is."

72 *Bij de vrijdagviering;* niet in het Arabisch.

73 *D. i. tot spiegel:* niet in het Arabisch.

74 *Tot legende;* Arab , en zoo ook de andere Javaansche vertaling, tot vermaning.

75 Arab. vraag *voor ons* en zóó ook hier verder, *wat die koe beteekent;* Arab. wat dat voor een koe is, of, moet zijn.

76 *Geel, gelijkende op de tĕmoe giring;* Arab. en zoo ook de andere Javaansche vertaling, hoog geel. Tĕmoe giring is de naam van een gewas.

"uwen Heer dat hij verklaart wat die koe moet wezen; het is "ons nog volstrekt .... [77], terwijl wij toch, indien het Allah be- "haagt, wilden geleid worden." Nabi Moesa zeide: "voorwaar "Allah zeide, dat die koe moet zijn zonder gebreken, die nog "kan werken en die geen lidteekens heeft van het besproeijen "der velden, die gezond is, die geen vlakken heeft [78];" het volk zeide: "nu moet gij haar ook brengen naar behooren," en het volk zocht de koe en bijna kreeg het geen effect [79]. En toen gij hebt gedood iemand en met elkander daarover twisttet, doch Allah openbaart uwe handelingen, die uwe zonden verbergen [80]. En ik zeide: "sla gij, o volk, den gedooden per- "soon met den staart van de koe [81]; zóó zal Allah de dooden "levend maken en zijn openbaringen aan het licht brengen, "opdat gij het begrijpt." En daarop werd uw hart na deze gebeurtenis hard zelfs zooals rots, of harder dan rots, want uit de rotsen komen somwijlen rivieren voort, somwijlen ontspringt er water uit, als zij gekloofd worden, somwijlen rollen zij weg uit vrees voor Allah: voorwaar Allah vergeet niet uwe handelingen. Of verlangt gij geloovigen [82], dat de Joden [82] in u gelooven? terwijl een troep van hen gehoord hebben de woorden van Allah, doch daarop, nadat zij de Torèt begrepen hadden [83], de woorden veranderden, terwijl zij toch gerekend werden het te begrijpen. En wanneer de Joden de geloovigen ontmoeten, zeggen zij: "wij gelooven stellig;" wanneer zij

---

77 Het hier gebruikte woord is mij onbekend. De andere Jav. vertaling luidt; de koeijen zijn voorwaar niet gelijk voor ons; in het Arabisch is het ook zoo.

78 De beschrijving van de koe in het Arabisch luidt aldus: een koe, die niet vermagerd is door het bewerken van den grond of het besproeijen van het land, die volkomen gezond is en geen vlakken heeft. De andere Javaansche vertaling luidt: een koe, waarmee niet geploegd en die niet gebruikt is om de gagavelden te bevochtigen, die vrij is van gebreken en geen andere kleur heeft.

79 *Nu moet gij — geen effect:* Arab. "nu komt gij met de waarheid;" en zij slagtten haar en bijna hadden zij het niet gedaan. Zóó ook de andere Jav. vertaling.

80 Arab. Allah openbaart hetgeen gij verbergt.

81 *De staart van de koe;* Arab. en de andere Jav. vertaling een gedeelte van de koe.

82 De woorden *geloovigen*, *Joden*, staan niet in het Arabisch.

83 *Nadat zij de Tòret begrepen hadden;* dit is *nadat zij het begrepen hadden*, in het Arabisch. De andere Jav. vertaling laat volgen *de woorden* VAN DEN KORAN *veranderden.*

naar hun stamgenooten terugkeeren, zeggen zij: "verhaalt gij "aan de geloovigen en verklaart gij de openbaringen van "Allah aan U, opdat zij met u daarover twisten bij uwen Heer? "Of begrijpt gij het nog niet?" Of weten de geloovigen niet, dat voorwaar Allah kent het geheime en het openbare? Sommige Joden zijn onwetend, zij kennen het boek niet, verzinnende leugens; het zal wel niet anders zijn, dan dat zij maar meeningen hebben [84]. Wee over hen, die het boek schrijven [85] en dan zeggen: "dit is het boek van Allah," opdat zij er een kleinen prijs voor trekken; wee over hen wegens het zoodanig schrijven [86] en wegens zulk een kostwinning. En de Joden zeiden: "de hel kan ons niet treffen, dan slechts zoolang als de "dagen waren, dat wij het gouden kalf vereerden [87];" zeg hun, o Mohammed, "hebt gij gekregen een verbond en zal Allah het "niet teleurstellen! of zegt gij maar iets tot [88] Allah, wat gij "niet weet?" Niet zoo; al wie slechtheid doen en die zonden begaan met slechtheid [89], zullen de hel krijgen en eeuwig daarin blijven; maar zij die gelooven en brave handelingen verrigten, zullen den hemel krijgen en daarin eeuwig blijven. En toen ik aannam het verbond met de kinderen Israëls, (zeide ik): "gij moet niets dan Allah vereeren, en uwe ouders eer-"biedigen en goed behandelen [90] uwe naaste familie en liefheb-"ben weezen en armen, en goede woorden spreken tot de men-"schen en gebeden verrigten en de zuivering van goederen "geven; daarop wenddet gij u af, slechts weinige weken niet af; "velen van u wendden zich om." En toen ik aannam het verbond met u (zeide ik): "gij moet geen bloed vergieten en uwe "familie [91] niet uit haar dèsa's [91] verjagen;" daarop hebt gij het verbond aangenomen, terwijl gij er getuigen van waart. Daarop hebt gij personen van u gedood en uwe familie uit haar dèsa's [91]

---

84 *Verzinnende — meeningen hebben:* Arab. slechts leugens en zij zelf hebben slechts meeningen.

85 Het Arabisch voegt toe *met hun handen.*

86 *Wegens het zoodanig schrijven:* Ar. wegens hetgeen hun handen schreven.

87 *Dan slechts — vereerden,* Arab. en de andere Jav. vertaling: *een bepaald getal dagen.*

88 *Tot.:* Arab.; en de andere Jav. vertaling, aangaande.

89 Arab. en wien zijn zonden omgeven.

90 In het Arabisch staat alleen *goed behandelen*, zoodat het voorafgaande *eerbiedigen* en het volgende *liefhebben* dáàr ontbreken.

91 *Familie*, Arab. de personen, het volgende, een troep; *dèsa,* Arab. woningen.

verjaagd, omdat [92] gij elkander hulp verleendet onder het begaan van misdrijven en vijandelijkheden; wanneer de een of ander krijgsgevangen wordt gemaakt, dan neemt gij losprijs, terwijl toch u verboden was hen te verjagen, of gelooft gij in een gedeelte van het boek en zijt gij ongeloovig aan het andere gedeelte? Er is geen andere vergelding voor hen, die aldus handelen, dan schande in het leven van deze wereld en op den dag der opstanding worden zij teruggebragt tot de ergste der straffen; en zeker zal Allah uwe handelingen niet vergeten. Zij, die dit leven koopen voor het toekomstige, krijgen geen vermindering van straf en geen hulp. En voorwaar ik heb gegeven aan Nabi Moesa het boek Torèt [93], en ik heb na hem weer gezanten doen volgen; en ik heb aan Nabi Ngisa gegeven wonderen en hem versterkt met den heiligen geest; hebt gij niet, toen gezanten tot u kwamen, die niet naar uwen zin waren, u trotsch gedragen, sommigen voor leugenaars verklaard, anderen beoorloogd [94]? Zij zeiden: "onze harten zijn wel dof;" maar de Heere God vervloekt hen wegens hun ongeloof; slechts weinigen waren geloovig. En toen tot de ongeloovigen kwam een boek van Allah, dat de Torèt [95] bevestigt, terwijl zij vroeger hulp vroegen, om de ongeloovigen te overwinnen, toen zij verhoord waren en de gezanten kwamen [96], geloofden zij niet; de vloek van Allah is op de ongeloovigen. De slechtste der menschen [97] is degeen, die zich zelf verkoopt, om ongeloovig te zijn aan den Koran [98], terwijl zij op elkander nijdig zijn, dat Allah zijn openbaring doet nederdalen tot dengeen, dien Hij wil; zij krijgen den toorn van Allah, en voor de ongeloovigen is een schandelijke straf vast bepaald. Wanneer tot de ongeloovigen gezegd wordt: "gelooft in den "Koran [98]," antwoorden zij: "wij gelooven in de Torèt [99]," ter-

---

92 *Omdat*, staat niet in het Arabisch.

93 Het woord *Torèt*, staat niet in het Arabisch.

94 *Beoorloogd*, Arab. gedood. Deze vertaler, niet de andere, schijnt de vormen van het arabisch grondwoord te verwarren, waarvan de eene iemand dooden, de andere iemand beoorlogen beteekent.

95 *De Torèt:* Arab, hetgeen bij hen is.

96 *Toen zij verhoord waren en de gezanten kwamen:* Arab. nadat tot hen kwam hetgeen zij kenden.

97 Arab. Het is zeer slecht, dat enz.

98 *Aan den Koran;* Arab. aan hetgeen Allah heeft doen nederdalen.

99 *In de Torèt;* Arab. in hetgeen tot ons is neergezonden.

wijl zij niet gelooven aan iets anders, dan de Koran, en de Koran toch bevestigt de Torèt[100]: spreek, o Mohammed: "waarom "hebt gij de nabi's van Allah in den vroegeren tijd gedood, in-"dien gij in waarheid geloofdet?" En vroeger[101], toen Nabi Moesa tot hen[101] kwam met wonderen, maaktet gij daarop achter zijn rug het gouden kalf, terwijl gij onregtvaardig handeldet. En toen ik aannam uw verbond en u boven het hoofd hield den berg Sina[70] (zeide ik): "bedenkt het met al uwe kracht [71] en "hoort;" zij antwoordden; "ja, wij hooren, maar wij weerstreven;" het gouden kalf was in hun hart gegaan [102] wegens hun ongeloof. Spreek, o Mohammed: „de slechtste mensch wordt gelast te ge-"looven, dit is uw geloof, indien gij in waarheid geloovig zijt." Spreek, o Mohammed, "indien gij beoogt den hemel van Al-"lah, terwijl gij rein van hart zijt[103], wenscht dan den dood, "indien gij waarheidlievend zijt." Maar niemand van hen wenscht ooit den dood, wegens hetgeen zij in hun tijd hebben gedaan; Allah kent de onregtvaardigen. Voorzeker gij vindt de ongeloovigen[104] ten aanzien van het leven de begeerlijksten van de menschen, en zelfs van sommige afgodendienaars; zij begeeren duizend jaar te leven, terwijl het zoodanige[105] niet strekt om de straf te verwijderen: Allah ziet alle uwe handelingen. Spreek, o Mohammed: "al wie vijandig is jegens Dja-"baraïl, die toch den Koran doet nederdalen[106] met het verlof "van Allah, terwijl de Koran bevestigt de Torèt[95] en strekt "tot leiding en tot blijde boodschap voor de geloovigen; al "wie vijandig is jegens Allah en de engelen en de boeken en "de gezanten en Djabaraïl en Mikaïl, voorwaar Allah is vijan-"dig jegens de ongeloovigen." Zeker heb ik tot u, o Mohammed, doen nederdalen zeer vele duidelijke openbaringen en er zijn geen ongeloovigen aan, behalven de snoodaards. Of is er, telkens als de ongeloovigen een verbond aangaan, om in Mo-

---

100 *Terwijl zij niet — de Torèt:* Arab. en zij gelooven niet aan hetgeen daarna kwam, d. i. de waarheid, bevestigende hetgeen bij hen was.

101 *Vroeger* niet in het Arabisch; *tot hen;* Arab. tot u.

102 Arab. In hun harte waren zij gedrenkt met het gouden kalf.

103 Arab. indien er voor u is een toekomstig verblijf bij Allah, vrij van de menschen.

104 *De ongeloovigen*, Arab. hen.

105 *Het zoodanige;* Arab. dat hij geleefd heeft.

106 Het Arabisch, en zoo ook de andere Jav. vertaling, voegen hierbij *op uw hart.*

hammed te gelooven [107], een troep onder hen, die het verbond verbreken? ja, zelfs velen gelooven niet. En wanneer een gezant van Allah tot hen kwam [108], verbrak het verbond een troep van hen tot wie de Kitap Torèt [93] was neergezonden, zij keerden het den rug toe, ... [109] als onwetenden, zij volgden hetgeen gelezen werd door den Sétan, in het paleis van Soeléman [110], doch Nabi Soeléman was wel niet ongeloovig, maar wel de Sétans, die de menschen de tooverkunst leeren en hetgeen neergezonden is tot [111] de beide engelen in Babil, Haroet en Maroet. Deze twee engelen leeren het niemand, totdat zij vooraf gezegd hebben; "wij zijn de beproeving; wees niet "ongeloovig;" en de menschen leerden van hen de kennis van hetgeen een huwelijk scheidt, terwijl die toovenarij niemand schaadt, dan ook met toestemming van Allah; zij weten, dat die toovenarij hen schaadt en hen niet baat; en de Joden [112] wisten, dat degeen die de toovenarij koopt, geen deel heeft in de toekomstige wereld. De slechtste der menschen is, degeen die de toovenarij koopt, indien zij toch begrepen werden [113]. Indien de Joden daarop geloovig en godvruchtig waren geweest, dan zouden zij beloond zijn van wege Allah veel beter, dan toovenarij te koopen [114]; indien zij toch begrepen werden. O geloovigen! spreekt niet dikwijls met het woord koemisoen (trotsch zijn), maar zegt tolihĕn koela (keert het hoofd tot mij) en hoort; voor de ongeloovigen is vastgesteld een pijnelijke straf. De ongeloovigen, die een boek hebben, en de afgodendienaars zien niet gaarne het nederdalen van een openbaring [115] tot u van uwen Heer; doch Allah doet stellig zijn barmhartigheid

---

107 *Om in Mohammed te gelooven;* dit is een inlassing van dezen vertaler.

108 *Om te bevestigen hetgeen bij hen was* is hier weggelaten.

109 Het hier gebruikte Javaansche woord is mij onbekend; ik kan ook niet gissen wat het moet beteekenen, omdat het een uitbreiding van den arabischen tekst is.

110 Arab. over de magt van Soeléman.

111 *Tot;* Arab. aangaande.

112 *De Joden*, Arab. zij.

113 Arab. Het is het slechtste, waarvoor zij zich zelf verkocht hebben, indien zij het toch wisten.

114 *Dan zouden zij — koopen;* Arab. dan zou het loon bij Allah iets goeds zijn.

115 *Een openbaring;* Arab. iets goeds. De andere Javaansche vertaling heeft ook een openbaring.

ondervinden aan wien Hij wil; Allah heeft veel groote zegeningen. Wij verwisselen geen openbaring of vergeten haar, of wij doen tot u komen een die beter is of daaraan gelijk; of weet gij niet, dat inderdaad Allah tot alles in staat is? of weet gij niet, dat inderdaad Allah de bestuurder is van de zeven [42] hemelen en van de zeven [42] aarden, en dat er voor u niet is een ander dan Allah, die kan regeren en helpen? En gij verlangt, dat zij uwen Gezant zullen het verzoek doen, zoo als het verzoek was van het volk van Moesa in vroeger tijd; al wie het ongeloof de plaats doet innemen van het geloof, die is zeker verdwaald op den slechtste der wegen. Velen van degenen, die een geopenbaarde godsdienst hebben, wenschen, dat gij het geloof, na het te hebben aangenomen, van u afwerpt en weder ongeloovig wordt, uit nijd op hen, nadat hun de handelingen van den Profeet [116] duidelijk zijn geworden; (zijn woord is): "loochent gij geloovigen en wendt het "hoofd af, totdat de bevelen van Allah komen [117]:" voorwaar Allah is tot alles in staat. Verrigt de gebeden, geeft de zuivering van goederen, en zoodra gij voor u zelf een vereering laat voorafgaan [118], zult gij de belooning daarvoor vinden bij Allah; voorwaar Allah ziet al uwe handelingen. De Joden zeggen: "niemand komt in den hemel, dan de Joden; de Chris- "tenen zeggen, niemand komt in den hemel, dan de Christe- "nen" [119]; zóó zijn hun eigen begeerten; spreek, o Mohammed, "breng uwe bewijzen, indien gij waarheidlievend zijt." Niet zoo is het, al wie zich geheel overgeeft aan Allah, terwijl hij Gods eenheid erkent [120], voor hem is er zeker de belooning bij zijn Heer en hij is niet bedroefd en verdrietig [69]. De Joden zeggen: "de Christenen hebben niets voor hun ge- "drag;" en de Christenen zeggen: "de Joden hebben niets voor "hun gedrag," terwijl allen het Boek kunnen [121] lezen, en zóó zijn ook de gesprekken van hen, die niets weten; ten aanzien van hun spreken [122] zal Allah tusschen hen regt doen op

---

116 *De handelingen van den Profeet:* Arab. de waarheid.

117 Arab. tot dat Allah zijn bevel brengt.

118 Arab. en hetgeen gij verrigt hebt voor u zelf van goeds.

119 Het vers is wat uitgewerkt: maar de zin is in het Arabisch dezelfde.

120 *Terwijl hij Gods eenheid erkent.* Zóó, ook de andere Jav. vertaling. Arab. en hij handelt braaf.

121 *Kunnen* niet in het Arabisch.

122 *Ten aanzien van hun spreken* niet in het Arabisch.

den dag der opstanding, en beraadslagen over hun twistgedingen. Er is geen erger geweldenaar, dan degeen, die verhindert, dat men in de masigits vermeldt den naam van Allah, en degeen die ze gaat vernielen; van hen treedt er niemand binnen, behalven de godvruchtigen; zij ondervinden in deze wereld smaad en in de toekomstige een groote straf. En aan Allah behoort het oosten en het westen; en waar gij u wendt, daar is het wezen [123] van Allah; voorwaar Allah is ruim in zijn zegeningen en weet het draaijen van de uitkomst [124]. De Joden en Christenen [125] zeggen: "Allah heeft kinderen;" en Allah, Hij zij hooggeprezen, wel neen; aan Allah behoort al wat is in de zeven [42] hemelen en [42] zeven aarden; alles vereert Hem. Allah schiep de zeven [42] hemelen en de zeven [42] aarden; wanneer Hij iets verlangt, zegt Hij: "het zij er" en plotseling wordt het uitgespreid gevonden [126]. De ongeloovigen van Mekka [127] zeiden: "waarom spreekt Allah niet tot ons, of geef ons "een wonderteeken?" zóó spraken ook de oude ongeloovigen, hun harten gelijken op elkander; voorzeker heb ik wonderteekenen getoond aan hen, die vast zijn in hun geloof. Ik heb u, o Mohammed, gezonden in waarheid, opdat gij de blijde boodschap zoudt brengen en zoudt waarschuwen, doch gij wordt niet ondervraagt over dengeen, die de hel Djakim zal krijgen. De Joden en Christenen houden niet van u, totdat gij hun godsdienst volgt; spreek, o Mohammed: "voorwaar de Islamiti-"sche godsdienst [128] is de leiding; indien gij hun aansporingen "volgt, nadat de openbaring [129] tot u gekomen is, dan hebt "gij [130] geen beschermer en geen helper." Zij, aan wie ik gegeven heb het Boek, terwijl het door hen naar behooren gelezen wordt, worden gerekend [131] onder de geloovigen; al wie ongeloovig is aan het Boek, wordt gerekend [131] tot de onge-

---

123 Arab. *het gelaat.*

124 *Het draaijen van de uitkomst* niet in het Arabisch.

125 *De Joden en Christenen* niet in het Arabisch.

126 Arab. en het is er.

127 *De ongeloovigen van Mekka:* Arab. zij die niet weten.

128 *De Islamitische godsdienst.* Zóó, ook de andere Jav. vertaling: Arab, de leiding van Allah.

129 *De openbaring:* Zóó ook de andere Jav. vertaling; Arab, iets van de kennis.

130 Hier is weggelaten: van den kant van Allah.

131 *Worden gerekend,* niet in het Arabisch.

lukkigen. O kinderen Israëls, gedenkt mijn weldaden, die ik u heb geschonken, en dat ik u heb bevoorregt boven alle menschen van de wereld; vreest den dag, waarop de eene persoon voor den ander niet kan volstaan, en den dag, waarop geen losgeld wordt aangenomen en waarop geen voorspraak baat en er geen wederkeerige [58] hulp is. En toen Allah Nabi Ibrahim beproefde met bevelen om tien handelingen te verrigten [132] en nadat hij ze volbragt, zeide Allah: „ik stel u "Ibrahim aan tot vorst [133] over de menschen;" Nabi Ibrahim zeide: "moge het voortgezet worden tot mijn kinderen en "kleinkinderen [134];" Allah zeide: "mijn verbond baat niet aan "de onregtvaardigen." En toen wij het heilige huis maakten tot een plaats om belooningen te krijgen voor de menschen en tot een veiligheidsoord (en zeiden), "maakt de Makam Ibra-"him van achteren, gebruikt ze tot bidplaats [135]," sloot ik een verbond met Nabi Ibrahim en Nabi Ismangil, dat zij zouden reinigen Mijn huis voor de menschen, die omgangen doen, en voor hen, die zich daar in godsdienstige overpeinzingen afzonderen, en voor hen, die zich buigen en knielen. En toen Nabi Ibrahim zeide: "O mijn Heer, maak dit land tot een "veilig oord en spijzig de inwoners van het land, degenen die "gelooven in Allah en in den dag der opstanding, met de "vruchten;" en Allah zeide: "al wie ongeloovig is, dien zal "ik de blijde boodschap brengen [136], al is het weinig; ik zal "daarna aan de ongeloovigen moeijelijkheden berokkenen, door "de straf van de hel en de slechtste der plaatsen." En toen Nabi Ibrahim en Nabi Ismangil de pilaren van het huis gaven [137] (zeiden zij) "o mijn Heer, neem aan onze hulde [138], "voorzeker Gij zijt degeen die hoort en weet, maak ons beide "Muselmannen voor u en maak onze kinderen en kleinkinde-"ren tot een Muselmansch volk voor u, en onderrigt ons in

---

132 *Om tien handelingen te verrigten*, niet in het Arabisch. De andere Jav. vertaling heeft *met zeer vele bevelen.*

133 Deze vertaler heeft *vorst*, de andere *godsdienststichter*, het Arabische woord *imaam* heeft wel beide beteekenissen.

134 *Moge — kleinkinderen:* Arab. en uit mijn afstammelingen.

135 Arab. maakt de makaam Ibrahim tot een bidplaats.

136 Arab., en zoo ook de andere Jav. vertaling, dien zal ik genoegen verschaffen.

137 Arab. de grondslagen van het huis legden.

138 Arab. neem het van ons aan.

"onze handelingen [139] en neem aan onze bekeering, voorwaar "Gij neemt bekeering aan en zijt liefderijk." O mijn Heer, doe oprijzen onder de bewoners van het huis een Gezant, opdat hij leze [140] uwe openbaringen en opdat hij onderrigt geve in het Boek en de wijsheid en opdat hij reinige [141], voorwaar Gij zijt de verhevene en de bekwame. Er is niemand, die houdt van [142] de godsdienst van Ibrahim, behalven de dwazen: en voorwaar ik heb Ibrahim uitverkoren in deze wereld en in de toekomstige is hij zamen met de braven. Toen Allah zeide tot Nabi Ibrahim: "word Muselman," zeide Nabi Ibrahim: "ja, "ik ben Muselman voor den Heer der werelden." Nabi Ibrahim beschikte bij uitersten wil over de godsdienst voor zijn kinderen en Nabi Jakoeb, (zeggende); "o mijne kinderen, voorwaar Allah heeft voor u een godsdienst uitverkoren, en sterft niet, dan nadat gij Muselman zijt geworden. En waart gij er bij tegenwoordig, toen de dood tot Nabi Jakoeb kwam en toen hij aan zijn kinderen zeide: "Wat zult gij na mij vereeren?" en de kinderen zeiden: "wij vereeren uwen Heer en den Heer uwer vade- "ren, Nabi Ibrahim, Nabi Ismangil, Nabi Iskak, den eenigen God, "en wij zullen Muselmannen zijn." Zoodanig waren de stammen van het vroegere volk [143]; dat volk heeft gehad zijn verdiensten en gij Joden [144] hebt uw loon; en gij wordt niet ondervraagt naar uwe handelingen. En de Joden [144] zeggen: "wordt gij geloovigen [145], wordt Joden of wordt Christenen, "opdat gij de leiding krijgt," spreek, o Mohammed, ik heb "liever de godsdienst van Ibrahim, die heet de wezenlijke; en Nabi "Ibrahim behoort niet tot de afgodendienaars, neen [146]." Zegt: "wij gelooven in Allah en wij gelooven in den Koran [147] en "wij gelooven in de boeken [148] van Ibrahim, Ismangil, Iskak "Jakoeb en al hun afstammelingen [149] en wij gelooven in de To-

---

139 Arab. toon ons onze religieuse ceremonien.

140 Het Arabisch voegt hierbij *voor hen.*

141 Het Arabisch voegt hierbij *hen.*

142 De andere Jav. vertaling: er is niemand, die verlaat. Het Arabisch heeft vragenderwijze: Wie is afkeerig van.

143 Arab. dit was het volk.

144 *Joden* is hier ingevoegd.

145 *Wordt gij geloovigen* is hier ingevoegd.

146 *Neen* is hier neergevoegd.

147 Arab. in hetgeen is toegezonden tot ons.

148 Arab. in hetgeen is neergezonden tot.

149 Zóó, ook de andere Jav. vertaling: Arab. de stammen.

"rèt van Moesa en in het Indjil van Ngisa en in de heilige boe-"ken van de Profeten, die van uwen Heer kwamen [150]. Wij "maken geen onderscheid tusschen een hunner, en jegens Allah "zijn wij Muselmannen." Indien de Joden [144] gelooven, zooals uw geloof is, krijgen zij zeker de leiding; indien zij het hoofd afwenden, dan kan het niet, of zij zijn stellig in strijd met u; later zal u Allah bestand doen zijn tegen de Joden [151], en Allah hoort en weet. Het verwsel [152] van Allah, niemand kan beter verwen [152] dan Allah; wij vereeren Allah, spreek, o Mohammed: "twist gij Joden [144] met mij over Allah, terwijl "Hij is mijn Heer en uw Heer? onze handelingen zijn voor "ons en uwe handelingen zijn voor u, terwijl wij jegens Al-"lah geheel opregt zijn." En de Joden zeggen [153]: "voorwaar "Nabi Abrahim, Nabi Ismangil, Nabi Iskak, Nabi Jakoeb en "hun afstammelingen [149] waren Joden en Christenen;" Spreek o Mohammed: "weet gij het of weet het Allah beter [154]." Er zijn geen onregtvaardiger menschen, dan zij, die bij zich het getuigenis verbergen, dat in de Torèt is [155]; Allah zal hun handelingen niet vergeten. Zóó waren de stammen van het oude volk [143]; daaraan is geworden zijn geheel loon en aan u zal geworden uw geheel loon, terwijl gij niet meer [156] ondervraagd wordt over hun handelingen. De eenvoudigen onder de Joden [157] zullen zeggen; "wie is degeen, die de "geloovigen deed omwenden en verlaten hun Kiblat naar het "Huis van Allah, zoodat zij gewend zijn met het gelaat naar "de Kiblat van de Joden en Christenen, naar het geheiligde "Huis?" [158] Spreek, o Mohammed; "aan Allah behoort het oos-

150 Arab. en in hetgeen gebragt is aan Moesa en aan Ngisa en in hetgeen gebragt is aan de Profeten van hun Heer.

151 *Tegen de Joden* niet in het Arabisch.

152 Het hier gebruikte Arabische woord beteekent zoowel verwen, als indoopen; evenzoo gebruikt de andere Jav. vertaling een woord (tjĕloep), dat deze beide beteekenissen heeft. Het hier gebruikte Javaansche woord (poelas) beteekent alleen verwen.

153 Arab. Of zegt gij.

154 Arab. weet gij het beter of Allah.

155 Arab. en wie is onregtvaardiger, dan hij die bij zich verbergt het getuigenis van Allah? De andere Jav. vertaling komt met dezen vertaler overeen.

156 *Meer* niet in het Arabisch.

157 *De Joden.* Zóó, ook de andere Jav. vertaling: Arab. de menschen.

158 Deze vraag luidt in het Arabisch, en daarmee komt de andere Jav. vertaling overeen: "Wat wendde hen af van hun Kiblat, die zij reeds hadden."

"ten en het westen; Allah geleidt dengeen, wien Hij wil, op "den regten weg." En zóó hebben wij u gemaakt tot een midden volk, opdat gij zoudt strekken tot bewijs onder de menschen, en opdat de Gezant over u zou getuigen. Wij hebben de Kiblat, waarheen gij het gelaat wenddet, niet ingesteld, dan opdat ik zou kennen dengeen, die den Gezant volgt, van dengeen die van hem afgewend is; dat wenden met het aangezigt naar de Kiblat is een zwaar werk, maar ligt [158b] voor hen, die de leiding hebben gekregen; voorwaar Allah verdrukt niet uw geloof en Hij is medelijdend jegens de menschen. Voorwaar wij zagen het wenden en keeren van uw gelaat om den hemel te zien, en wij hebben u tot een Kiblat doen keeren naar uw genoegen; wend uw gelaat, Mohammed, naar de [159] ... van de Masdjidilkaram en waar gij zijt, wend uw gelaat naar de Masdjidilkaram; voorwaar zij, die begiftigd zijn met een heilig Boek, weten zeker dat deze handeling [160] komt van hun Heer; en Allah zal uwe handelingen wel niet vergeten. En indien gij, o Mohammed, aan hen, die begiftigd zijn met een heilig Boek, bragt alle wonderen, zouden zij uwen Kiblat niet volgen, en gij volgt hun Kiblat ook niet; de Joden volgen niet de Kiblat van de Christenen en de Christenen volgen niet de Kiblat van de Joden [161]; indien gij, o Mohammed, volgt al hun aansporingen [162], dan zoudt gij behooren tot de onregtvaardigen. Zij, die begiftigd zijn met een heilig Boek, kennen Mohammed, even als een vader zijn kind kent [163]; en sommigen van hen verbergen hun kennis [164], terwijl zij het weten. De waarheid komt van uwen Heer; heb dus niet een twijfelend hart [165]. Elk volk heeft een Kiblat, waarheen het zich wendt; volvoer zeer spoedig het goede, waar gij ook zijt, en Allah

---

158b *Dat wenden — maar ligt.* Arab. het is een zwaar werk, behalven.

159 Het woord, dat deze vertaler en de andere hier gebruiken, is mij onbekend. Het Arabische woord, dat in den Koran hier staat, beteekent *kant* of *zijde*.

160 *Deze handeling.* Arab. het de waarheid is, die.

161 *De Joden — de Joden.* Arab. en zóó ook de andere Jav. vertaler: de een volgt niet de Kiblat van den ander.

162 *Indien — aansporingen.* Arab. indien gij hun begeerten opvolgdet, nadat de kennis tot u is gekomen.

163 Arab. zoo als zij hun kinderen kennen.

164 *Hun kennis*, Arab. de waarheid.

165 Arab., zóó ook de andere Jav. vertaler; behoort niet tot de twijfelaars.

zal u Zijn belooningen geven [166]; voorwaar Allah is tot alles magtig. Zoodra gij, o Mohammed, komt uit het Huis Gods [167], wend dan uw gelaat naar de ..... [159] van de Masdjidilkaram, en voorwaar deze handeling komt zeker regtens van den Heer en Allah zal uwe handelingeen wel niet vergeten. En zoodra gij buiten komt [168], wend uw aangezigt naar de .... [159] van de Masdjidilkaram, opdat de Joden [157] geen bewijs in den strijd krijgen, behalven tegen de onregtvaardigen onder hen; vrees niet de Joden, vrees mij, opdat ik voortzet mijn weldaden aan u, opdat gij de leiding krijgt. Aldus hebben wij tot u een Gezant gezonden, die voor u zou lezen al onze openbaringen, opdat hij u zou reinigen en onderwijzen in het Boek en de wijsheid en u bekend te maken met hetgeen gij niet weet. Gedenkt mij, en wederkeerig [169] zal ik u gedenken; weest dankbaar voor mijn weldaden en niet ongeloovig. O geloovigen, vraagt hulp met te kunnen [55] lijdzaam zijn en te kunnen [55] bidden; voorwaar Allah is met de lijdzamen. Zegt niet; zij die op den weg des Heeren gesneuveld zijn, zijn dood, maar zij leven, doch gij weet het niet. En voorzeker beproeven wij u met angst en vrees voor honger, voor geldgebrek, voor ligchaamspijnen en voor schaarschte van vruchten; geef gij, Mohammed, de blijde boodschap aan de lijdzamen. En de geloovigen , als hen een ongeluk treft, zeggen: "wij behooren aan Allah en tot Hem keeren wij te-"rug [170]." De geloovigen krijgen vergiffenis [171] en barmhartigheid van hunnen Heer; ook krijgen zij leiding. Voorwaar de bergen Safa en Marwa zijn sommige van de teekenen van Allah; al wie de bedevaart of de omrah volbrengt, begaat geen zonde, als hij omgangen doet om die beide bergen; al wie goede soenah [172]-handelingen verrigt, voorwaar Allah is te

---

166 *En Allah zal u Zijn belooningen geven.* Arab., zóó ook de andere Jav. vertaler; en Allah zal u allen verzamelen.

167 Arab. van waar gij ook uitkomt.

168 In het Arabisch staat: en waar gij ook zijt, wend uw gelaat daarheen.

169 *Wederkeerig* niet in het Arabisch.

170 Deze woorden zijn in deze vertaling, niet in de andere, onvertaald gelaten, waarschijnlijk omdat de Muselmannen met groote onderworpenheid dezen volzin in 't Arabisch uitspreken, wanneer hen een groot ongeluk treft.

171 *Vergiffenis,* zóó ook de andere Jav. vertaling: Arab. zegeningen.

172 *Soenah-handelingen,* zóó ook de andere Jav. vertaling, Arab. goede

vreden over die soenah-handelingen en weet het. Voorwaar, zij die verbergen de openbaringen over de radjam en de hoedanigheden van Mohammed, dien vloekt Allah en dien vloeken de engelen en de geloovigen [173]; behalven wanneer zij zich bekeeren en braaf handelen en niet verbergen [174], dan neem ik hun berouw aan, want ik neem dat gaarne aan en ben liefderijk. Voorwaar de ongeloovigen en zij, die ongeloovig sterven, krijgen zeker den vloek van Allah, van de engelen en van alle menschen. Eeuwig blijven zij in de vervloeking en krijgen geen vermindering van straf, noch den termijn van het einde [175]. Uw Heer is de Eenige, buiten wien er geen Heer is, de Barmhartige, de Liefderijke. Voorwaar in de bewonderenswaardigheden [176] van hemel en aarde, in het gaan en komen van nacht en dag, in de schepen, die zeilen op de zee, bepaald bestemd [177], om de menschen te bevoordeelen, in het nederdalen van den regen uit den hemel, om de planten van de woeste aarde te doen ontspruiten, ten einde te strekken tot voedsel voor de dieren [178], en in de wolken, die zigtbaar in het luchtruim rondgaan [179], zijn openbaringen voor degenen, die begrijpen. En sommige menschen maken voorwerpen van vereering [179] buiten Allah, terwijl zij ze beminnen, zoo als de liefde tot Allah is, maar de geloovigen hebben de grootste liefde voor Allah; indien gij, Mohammed, de onregtvaardigen ziet, wanneer zij de straf zien, dat aan Allah alle kracht behoort [180], voorwaar Allah straft zeer erg. Wanneer de volgelingen zich bevrijden van de verleiders, daar zij zien de straf

---

daden. Soenah-handelingen beteekenen eigenlijk daden, die worden beloond, maar niet gestraft bij nalating.

173 Dit vers luidt in het Arabisch, en daaraan sluit zich de andere Jav. vertaling aan; "voorwaar zij die verbergen de door ons nedergezonden "duidelijke bewijzen en de openbaring, nadat Wij ze hebben geopenbaard "aan de menschen in het Boek, dezen vervloekt Allah en hem vervloeken de vervloekenden.

174 *Niet verbergen;* Arab. openbaren.

175 *Noch den termijn van het einde.* Arab. en zij worden niet gezien; de andere Jav. vertaling, op hen wordt niet gelet.

176 *Bewonderenswaardigheden;* Arab. schepping.

177 *Bepaald bestemd,* Arab. met hetgeen.

178 *Ten einde — dieren,* Arab. Hij verspreidde daarover allerlei dieren.

179 *In dewelke — rondgaan:* Arab. in de wendingen van de winden en de wolken, die gedreven worden tusschen hemel en aarde.

180 *Indien gij — behoort:* Arab. en indien de onregtvaardigen, wanneer zij de straffen zien, erkennen, dat alle kracht is aan Allah.

en het loslaten der banden, dan zeggen de verleiders: "indien "wij weer konden terugkeeren naar deze wereld [181], dan zouden "wij ons bevrijden van de volgelingen, zoo als zij dit nu van "ons doen." Zóó zal Allah hen doen zien het slechte van hun handelingen, terwijl zij niet uit de hel kunnen komen. O menschen, eet al wat op aarde is, dat geoorloofd en rein [182] is, en volgt niet de voetstappen van den sétan; want de sétan is voor u een openlijke vijand. De sétan beveelt u slechte zaken te doen en schandelijkheden te verrigten en het verbodene geoorloofd te maken [183]. Wanneer hun gezegd wordt: "volgt om "te verbieden het verbodene," dan antwoorden zij: "ja, wij "volgen al de bevindingen van onze voorouders," hoewel hun voorouders niets wisten en niet kenden het noorden en het zuiden [184]. De ongeloovige is gelijk aan iemand, die schreeuwt iets, waarvan de beteekenis niet wordt gehoord [185], het is slechts geschreeuw en geroep; doof, stom en blind zien zij de beteekenis niet in. O geloovigen, eet van de reine [185] spijzen en weest dankbaar aan Allah, indien gij in waarheid Hem dient. Slechts zijn u verboden krengen, en verder is u verboden bloed en varkensvleesch, en verboden is het geslagte zonder Gods naam [186]; maar al wie door noodzakelijkheid gedwongen wordt (nam. om daarvan te eten), terwijl hij geen boos opzet heeft en de grenzen te buiten gaat, die begaat geen zonden; voorwaar Allah schenkt vergiffenis en is liefderijk. Zij die verbergen de eigenschappen van Mohammed [187] en daarvoor een kleinen prijs verwerven, kunnen [288] niets eten, behalven het vuur: en Allah spreekt hen niet aan op den dag der opstanding en zij kunnen zich niet zuiveren van hun zonden [189], voorzeker krij-

---

181 *Naar deze wereld*, niet in het Arabisch.

182 *Rein:* Arab. goed.

183 *En het verbodene geoorloofd maken.* Arab., zóó ook de andere Jav. vertaling, en dat gij spreken zult over Allah wat gij niet weet.

184 Dit vers luidt in het oorspronkelijke aldus: „En wanneer hun ge-"zegd wordt: „volgt hetgeen Allah heeft doen nederdalen," antwoorden zij: "neen, wij volgen hetgeen onze voorouders gewoon waren" doch wisten hun voorouders niets en zij hadden immers niet de leiding?

185 Arab. hetgeen niet wordt gehoord.

186 *Het geslagte zonder Gods naam:* Arab. hetgeen waarbij het formulier is uitgesproken voor een ander God.

187 *De eigenschappen van Mohammed:* Arab. hetgeen Allah van het Boek heeft doen nederdalen, zóó ook de andere Jav. vertaling.

188 *Kunnen* niet in het Arabisch.

188 *En zij — zonden:* Arab. en Hij reinigt hen niet.

gen zij de pijnlijke straf. Zij, die koopen dwaling voor leiding en de straf voor de vergiffenis [190], ... de lijdzaamheid, terwijl zij in de hel zijn; zóo is het; voorwaar heeft Allah doen nederdalen het Boek naar waarheid, en voorwaar zij, die over het Boek twisten, verkeeren zeker in een twist, die ver verwijderd is. Het is niet het goede, als gij het gelaat wendt naar ...[159] van het oosten of het westen, maar het goede is, dat iemand gelooft in Allah, in den jongsten dag en dat hij gelooft [191] in de engelen, in de Boeken, in de Profeten, en die milddadig geeft aan zijn bloedverwanten, aan weezen, aan armen, aan de strijders op den weg des Heeren [192], aan hen die vragen en aan slaven; het is het goede, dat iemand de gebeden volbrengt, de zuivering van goederen geeft, zijn overeenkomsten niet schendt, moeijelijkheden en armoede verduurt in oorlogstijden; zij worden gerekend tot de geregtigen en tot de godvruchtigen. O geloovigen, allen is als zware verpligting voorgeschreven de wedervergelding in zaken van doodslag; er wordt gedood een vrij persoon wegens het dooden van een vrij persoon; er wordt gedood een slaaf wegens het dooden van een slaaf; er wordt gedood een vrouw wegens het dooden van een vrouw; en al wie gevraagd wordt om vergiffenis door zijn familie, moet dat opvolgen en tevens hem tot bedaren brengen; daaraan moet spoedig en zonder dralen worden gevolg gegeven [193]. Zoodanig is de vermindering van wege uwen Heer en dit strekt tot barmhartigheid; en al wie overtreedt, nadat hem vergiffenis is geschonken [193], deze krijgt zeker een zeer pijnlijke straf. Voor u is vast bepaald ten aanzien van de wedervergelding het eeuwige leven. O gij verstandigen, opdat gij godvruchtig zijt. Het is u als zware verpligting voorgeschreven, dat, wanneer de dood tot u komt en gij goederen nalaat, het goed is om bij uitersten wil te beschikken voor vader en moeder en bloedverwanten op regtvaardige wijs,

---

190 Het hier gebruikte Jav. woord is mij onbekend.

191 *En dat hij gelooft*, niet in het Arabisch.

192 *Aan de strijdenden op den weg des Heeren.* De andere Jav. vertaling geeft letterlijk het Arabisch terug: kinderen van den weg, d. i. reizigers.

193 *En al wie — gevolg gegeven.* In het Arabisch luidt deze moeijelijke volzin: "en al wie gevraagd wordt om iets (tot verligting) door zijn broe-„der, moet het behoorlijk volgen en aan hem moet de billijke betaling zijn."

194 *Nadat hem vergiffenis is geschonken:* Arab. daarna.

195 *Het eeuwige leven:* Arab. het leven.

want het is een verpligting voor de godvruchtigen. En al wie verwisselt een uitersten wil, nadat hij hem is bekend geworden [195b], op degenen die verwisselen, rust de zonde; voorwaar Allah hoort het en ziet het. Al wie bevreesd is voor den uitersten wil, terwijl hij zich vergist of bezondigd heeft, beschikkende over meer dan een derde [196], daarna maakt hij een schikking tusschen de erfgenamen, op hem rust geen zonde; voorwaar Allah schenkt vergiffenis en is liefderijk. O geloovigen, u is de vasten voorgeschreven, zooals zij was voorgeschreven aan de aloude volken [197], opdat gij godvruchtig zoudt zijn. Op de getelde dagen van Ramĕlan [198], al wie getroffen is door ziekte of de moeijelijkheden van [199] een reis, moet de vasten vergoeden op andere dagen; en zij die niet in staat zijn om te vasten, moeten geven een gift in ontbolsterde rijst [200] aan de armen; hij die een Soenah-vasten volbrengt, handelt zeer schoon [201], indien gij het weet. De maand Ramĕlan, de tijd van het nederdalen van den Koran, omdat hij zou strekken tot leiding voor de menschen en tot openbaringen, die duidelijk het regt aanwijzen en het ware van het valsche onderscheiden; al wie de nieuwe maan van de maand Ramĕlan ziet, is verpligt te vasten; indien gij zijt [202] ziek of met moeijelijkheden op [199] reis, dan moet gij de vasten vergoeden op andere dagen; Allah beoogt het gemakkelijke en hij beoogt niet het moeijelijke, opdat gij zoudt vol maken het bepaalde aantal dagen van Ramĕlan [198], en opdat gij Hem zoudt verhoogen, omdat Hij u de leiding heeft geschonken, en opdat gij dankbaar zoudt zijn. Wanneer u, o Mohammed, de [203] dienaren over mij vragen, dan ben ik digt bij en ik verhoor de gebeden van hen, die mij

---

195b Arab. nadat hij hem gehoord heeft.

196 Dit eerste gedeelte van het vers luidt in het Arabisch aldus: en "degeen die vreest voor den testateur, dat hij dwaalt of zich bezondigt." De hier gegevene paraphrase komt overeen met de leer van het latere Islamitische regt.

197 *De aloude volken:* Arab. zij die voor u waren.

198 *Van Ramĕlan*, niet in het Arabisch.

199 Arab. of op reis is.

200 Ontbolsterde rijst, Arab. levensmiddelen.

201 Arab. Hij die vrijwillig iets goeds doet, handelt goed; en indien gij vast, is het iets goeds voor u. Zie verder boven aanteekening 172.

202 *Gij zijt*, Arab. al wie is.

203 *De*, Arab. mijne.

aanroepen; vereert mij en vast zij u geloof in mij, opdat gij[204] regtvaardig zijt. Het is u veroorloofd, om gemeenschap te hebben met uwe vrouwen in de nachten van de vasten, want[205] zij zijn uw kleed en gij zijt haar kleed. Allah weet, dat gij trouweloosheden begaat, maar hij neemt uw berouw aan en schenkt u vergiffenis. En nu, hebt gemeenschap met uwe vrouwen en streeft naar hetgeen door Allah vast is bepaald, eet en drinkt, totdat al zigtbaar is de dwarswolk van den dageraad[206]. En zet uw vasten voort tot aan zonsondergang[207], doch hebt geen gemeenschap met uw vrouwen, indien gij juist de afzondering in de moskéen wilt; zóódanig zijn de bepalingen van Allah, overtreedt ze niet; zóó heeft Allah zijn openbaringen duidelijk gemaakt aan de menschen, opdat zij vreezen. Eet uwe goederen niet op met geweldpleging[208] en bied geen omkooping aan den regter aan, opdat gij de goederen der menschen opeet[209], terwijl gij het weet. Zij vragen u, o Mohammed, aangaande de opkomst van de maan; spreek, o Mohammed, zij dienen tot bepaalde tijdstippen voor de menschen, zoodat zij kennen het bepaalde tijdstip van de bedevaart[210]; en het is niet iets goeds, dat iemand in huis komt ter sluik[211]; maar het is iets goeds, dat men Allah vreest en in huis komt door de deur; vreest Allah, opdat gij gelukkig zijt. Vecht op den weg des Heeren, om tegen de ongeloovigen op te trekken[212], die u beoorlogen; slechts moet gij niet beginnen[213] de fouten te begaan; Allah houdt niet van hen, die dit beginnen[213]. Beoorloogt de ongeloovigen, waar zij gevonden worden, verjaagt hen, zoo als[214] zij u verjaagd hebben; en de zonde

---

204 *Gij*, Arab. zij.

205 *Want*, niet in het Arab.

206 *Totdat al — dageraad.* Het Arabisch, waarmee de andere Jav. vertaling overeenkomt, luidt geheel anders: "totdat voor u duidelijk is "de zwarte draad van de witte bij den dageraad.

207 *Zonsondergang*, Arab. nacht.

208 Arab. onder u in ongeregtigheden.

209 Hierbij voegt het Arabisch: in zonde.

210 *Zoodat zij kennen het bepaalde tijdstip van de bedevaart;* het Arab, heeft slechts *en voor de bedevaart*, de andere Jav. vertaling *en voor de bedevaartgangers.*

211 *Ter sluik*, Arab. van achteren.

212 *Om — op te trekken*, niet in het Arabisch.

213 *Beginnen* niet in het Arabisch.

214 *Zoo als*, Arab. van waar.

van [215] overhaling tot afgoderij is grooter, dan de zonde van [215] iemand te dooden. Beoorloogt de ongeloovigen niet bij de Masdjidilkaram; beoorloogt hen, namelijk, om de vergelding te doen ondergaan aan de ongeloovigen. Wanneer zij echter verzoening vragen [216], dan voorwaar is Allah vergevensgezind en liefderijk. Beoorloogt de ongeloovigen, opdat [217] er geen beproeving tegen u [218] meer is, en opdat [217] de godsdienst van Allah bestaat; en wanneer de ongeloovigen verzoening vragen [216], weest dan niet vijandig, behalven tegen de ongeloovigen, die plotseling onregtvaardig worden [219]. En in de maand, waarin de oorlog verboden is, bevecht ze ook, d. i. laat er ook wedervergelding bestaan; zoodra de ongeloovigen dit verbod overtreden, overtreedt het ook, maar begint niet [220]; vreest Allah en weet, dat Hij is met de godvruchtigen. Geeft geld aan hen, die op den weg des Heeren oorlogen, en stort u zelf niet in het verderf, maar handelt goed, voorwaar Allah heeft lief hen, die goed handelen. Volbrengt de bedevaart en de omrat om Allah's wil, en, wanneer gij daarin verhinderd wordt, brengt dan, waar het gemakkelijk is [221], een offer; scheert uwe hoofdharen niet af, totdat gij het offer gebragt hebt [222]; indien iemand ziek is aan het ligchaam of aan het hoofd, dan bestaat zijne zoening uit een vasten van drie dagen [223] of een gifte in ontbolsterde rijst [223], of het slagten van een schaap [223]. En wanneer gij veilig zijt en dan wilt volbrengen de bedevaart en de omrat, dan moet hij, waar hij daartoe in staat is, een offer brengen; indien gij niet in staat zijt een offer te brengen, dan moet gij vasten drie dagen, en zeven dagen; wanneer gij wederom overtreedt [224], zóó worden het volle tien dagen. Zóó

---

215 *De zonde van*, niet in het Arabisch.

216 *Verzoening vragen*, Arab. ophouden.

217 *Opdat*, Arab. totdat.

218 *Tegen u*, niet in het Arabisch.

219 *Tegen de ongeloovigen — worden:* Arab. tegen de onregtvaardigen.

220 Dit eerste gedeelte van dit duistere vers luidt in het Arabisch: de heilige maand voor de heilige maand en de gewijde plaatsen (geven de) vergelding; en degeen die zich jegens u te buiten gaat, doet hem hetzelfde wat hij u heeft gedaan.

221 Arab. wat gemakkelijk is (nam. om te brengen).

222 Arab. totdat het offer zijn plaats heeft bereikt.

223 *Drie dagen, ontbolsterde rijst* en *een schaap*, zijn uit de latere leer van den Islam ingelast.

224 Arab. indien het niet aanwezig is, dan een vasten van drie dagen gedurende de bedevaart en zeven, wanneer gij zijt teruggekeerd.

is de straf van Allah[225] voor hem, wiens familie daar[226] niet is; vreest Allah en weet, dat Hij zeer hevig is in zijn straffen. De bedevaart geschiedt in de bekende maanden Sawal, Doelkangidah en tien dagen van Doelkidjah[227]; al wie zich beijvert om de bedevaart te volbrengen[228], mag geen gemeenschap met vrouwen hebben, mag niet slecht handelen en niet twisten; zoodra gij iets goed doet, vergeldt het Allah met Zijn belooning[229]; neemt leeftogt mee op reis, voorwaar de beste leeftogt is een godvruchtig hart; vreest mij, gij die begrijpt, o verstandigen. Het is geenszins zonde voor u, dat gij den leeftogt vermeerdert door handel[230]. En wanneer gij terugkeert van den berg Ngarpat, vermeldt dan Allah bij Masarilkaram en herinnert u al de leidingen van Allah[231], terwijl gij, vóór dat er die leiding was, behoordet tot de onregtvaardigen[232]. Keert gij, Koreisjiten[233], terug, nadat de menschen uit elkander zijn gegaan en leest het formulier om aan Allah vergiffenis te vragen[234]: voorwaar Allah is vergevensgezind en liefderijk. En wanneer gij volbragt hebt uwe handelingen, om de steentjes te smijten, leest dan de takbir, zoo als de takbir van uwe voorouders was of meer[235]; sommige menschen zeggen: "o onze Heer, schenk "ons de genoegens[236] in deze wereld maar" en hij geeft het aandeel in de toekomstige niet. En sommige menschen zeggen; "o onze Heer, schenk ons de genoegens[237] van deze we-"reld en die van de toekomstige en bewaar ons tegen de straf "der hel." Zij krijgen het aandeel naar al hun daden; Al-

---

225 *Zóó is de straf van Allah,* Arab. zóó is het.

226 *Dàär*, Arab. in de Masdjid 'l-haram.

227 *Sawal — Doelkangidah* niet in het Arabisch.

228 Arab. al wie daarin de bedevaart volbrengt.

229 *Vergeldt het Allah met zijn belooning:* Arab. Allah weet het.

230 *Dat gij den leeftogt vermeerdert door handel:* Arab. dat gij vraagt gunsten van uwen Heer.

231 *Al de leidingen van Allah;* Arab. zoo als Hij u heeft geleid.

232 *Onregtvaardigen:* Arab. dwalenden.

233 *Koreisjiten*, niet in het Arabisch.

234 *En leest — vragen:* Arab. en vraagt Allah om vergiffenis.

235 Arab. En wanneer gij volbragt hebt uwe ceremoniën, gedenkt dan Allah, zoo als gij uwe voorouders gedenkt of nog sterker. De andere Jav. vertaling heeft: en wanneer gij uwe bedevaart hebt volbragt, vermeldt dan Allah, zooals gij uwe voorouders vermeldt of nog meer.

236 *Genoegens*, niet in het Arabisch.

237 *Genoegens*, Arab. het schoone.

lah is zeer spoedig in zijn afrekening. Leest de takbir gedurende de droogdagen [238]; al wie dit slechts twee dagen bespoedigt, heeft geen zonde; en wanneer hij er mee talmt, is er ook geen zonde voor hem, die vreest; vreest Allah en weet, dat gij in Zijne tegenwoordigheid wordt verzameld. Sommige menschen verbazen u, o Mohammed, het hart aangaande dit leven maar; Allah is getuige van hetgeen in zijn hart is [239]; Hij is de scherpste tegenstander. En wanneer hij het hoofd wendt, vliegen zij door het land, om er verwoestingen aan te rigten en om de sawahs te verwoesten en het geboomte te bederven [240]; Allah houdt niet van hem, die roept om verwoestingen aan te rigten [241]. En wanneer hem gezegd wordt: "vrees "Allah," dan [242] ......; maar de rekening van die menschen is de hel Djahaněm, de slechtste verblijfplaats. En onder hen is er een die verkoopt zich zelf, omdat hij de genade van Allah verlangt; Allah heeft alle dienaren lief. O geloovigen, treedt in den Islam gezamentlijk en volgt niet de voetstappen van den sétan, want de sétan is jegens u een openlijke vijand. Wanneer gij overeenstemt [242] (met hem), nadat de bewijzen tot u zijn gekomen, weet dan dat Allah is de Verhevene, de Bekwame. Er is geen verwachting voor degenen, die niet spoedig den Islam omhelzen, behalven dat zij verwachten de komst van straf van Allah, vermengd met wolken en engelen, die hen moeten verderven [243], maar tot Allah is de terugkeer van alle zaken. Vraag, o Mohammed, de kinderen Israëls hoeveel openbaringen wij hun hebben gegeven; al wie verruilde de reeds gekomen openbaringen [244], voor hem voorwaar is Allah

---

238 *Leest de takbir gedurende de droogdagen:* Arab. gedenkt Allah op de bepaalde dagen.

239 Arab. En onder de menschen is er één, wiens woord u verbaast aangaande het leven van deze wereld en hij neemt Allah tot getuige over hetgeen in zijn hart is.

240 *Om de sawahs — bederven.* Arab. en hij verdelgt bebouwde gronden en het vee.

241 *Hem die roept om verwoestingen aan te rigten.* Arab. de verwoesting.

242 Hier zijn in het Javaansch twee woorden, die ik niet versta.

243 In het Arabisch luidt dit vers geheel anders: of verwachten zij (iets anders) dan dat Allah tot hen komt in duisternissen van wolken en zijn engelen en de zaak wordt volbragt?

244 *De reeds gekomen openbaringen:* Arab. de weldaden van Allah, nadat zij tot hem waren gekomen.

hevig in zijn straffen. De ongeloovigen worden opgesierd met het leven in deze wereld en zij overtreffen [245] de geloovigen: weet dat [246] de godvruchtigen op den dag der opstanding de ongeloovigen zullen overtreffen; Allah verschaft onderhoud aan hem, dien Hij wil, zonder rekening. De menschen waren één volk, en Allah zond de Profeten, opdat zij de blijde boodschap zouden brengen en waarschuwen, en Hij deed te gelijk met hen nederdalen het Boek overeenkomstig het regt, om te beslechten de geschilpunten onder de menschen; er was niemand meer die geschil voerde, dan zij die het Boek hebben gekregen en tot wie [247] de bewijzen zijn gekomen, terwijl zij jaloersch zijn op elkander. Allah gaf de leiding aan de geloovigen wegens hun geschilpunten volgens het regt en met verlof van Allah; Allah geeft de leiding aan dengeen, wien Hij wil, tot den regten weg. Of gelooft gij, dat gij den hemel zult ingaan, terwijl niet tot u is gekomen iets zoo als de ouden; want de ouden troffen hevige ligchaamskwellingen en onthoudingen en zij werden heen en weer geslingerd, ja zelfs zeide de gezant en de geloovigen, die met hem waren: "maar de hulp "van Allah is die er of niet?" Voorwaar de hulp van Allah is nabij. Zij vragen u, o Mohammed, "hoe zullen wij aal-"moezen geven?" spreek o Mohammed, "zoodra gij wilt aalmoe-"zen geven, geeft het dan aan uw vader en moeder, en naaste "bloedverwanten, aan weezen, aan armen, aan de kinderen van "hen, die op den weg des Heeren strijden" [248]: en wanneer gij aalmoezen geeft, dan weet het Allah. U is volstrekt geboden om de ongeloovigen te bevechten, terwijl deze handeling zeer onaangenaam [249] is. Het is er digt bij, dat zij een afkeer hebben van het zoodanige dat goed is [249] en dat zij zich voor geluk beijveren, dat zeer slecht is [249]; Allah weet het zeer goed [250] en gij weet het niet. Zij vragen u, o Mohammed, aangaande de maand, waarin verboden is te vechten; spreek, o Mohammed: "het vechten in de verboden maand is

---

245 *Overtreffen*, Arab. en de andere Jav. vertaling, bespotten.

246 *Weet dat*, niet in het Arabisch.

247 *En tot wie*, Arab. nadat tot hen.

248 *De kinderen van hen, die op den weg des Heeren strijden.* Zóó ook de andere Jav. vertaling; Arab. de kinderen van den weg d. i. de reizigers.

249 Het Arabisch voegt er bij: voor u.

250 *Zeer goed*, niet in het Arabisch.

"een groote zonde; zich te vereenigen met menschen, die den "heiligen oorlog verhinderen[251], die ongeloovig zijn in Allah "en de Masdjidilkaram versperren [252] en de bewoners van Mekka "wegjagen, dat is een groote zonde bij Allah." De beproeving is grooter zonde, dan doodslag. De ongeloovigen houden niet op met u te beoorlogen, opdat [253] gij afvallig wordt van uw godsdienst, indien zij daartoe bij magte waren; al wie van zijn godsdienst afvalt en sterft, die is een afvallige bij zijn dood [254] en hij wordt gerekend onder degenen, die [255] vernietigen hun werken in deze wereld en in de toekomstige, en die de hel zullen krijgen en daarin altijd blijven. Voorwaar de geloovigen, die met den Profeet [256] meeverhuisden en de strijdenden op den weg des Heeren; zij worden gerekend onder degenen, die verwachten de belooning [257] van Allah; en Allah is vergevensgezind en liefderijk. Zij ondervragen u, o Mohammed, over sterken drank en hasardspel; spreek, o Mohammed, "beide "zijn groote zonden en toch baten zij de menschen niet [258], "maar de zonde is grooter dan de bate", en laat zij u, o Mohammed, vragen hoe [259] zij aalmoezen moeten geven; spreek, o Mohammed: "hetgeen te boven gaat uwe behoeften, geef dat "als aalmoezen [260];" zóó heeft Allah u zijn openbaringen gegeven, ja, zelfs dat gij nadenkt [261] over deze wereld en over de toekomstige. En zij vragen u, o Mohammed, over weezen; spreek, o Mohammed; "de weezen goed te behandelen is zeer goed." Wanneer gij (uwe goederen) vermengt met de goederen van de weezen, en dan worden zij gerekend als uwe broeders, en Allah kent dengeen, die slechtheid doet, zich verschuilende achter goed

---

251 *Zich te vereenigen — verhinderen:* Arab. de afwijking van het pad des Heeren.

252 *Versperren* niet in het Arabisch.

253 *Opdat,* Arab. tot dat.

254 *Die is een afvallige bij zijn dood:* Arab. en sterft terwijl hij ongeloovige is.

255 *Hij — die,* niet in het Arabisch.

256 *Met den Profeet* niet in het Arabisch.

357 *De belooning*, Arab. de barmhartigheid.

258 *En toch baten zij de menschen niet,* Arab. en genietingen voor de menschen.

259 *En laat — hoe:* Arab. en zij vragen u wat.

260 *Hetgeen te boven gaat — aalmoezen:* Arab. het overschietende.

269 De andere Jav. vertaling heeft: opdat gij dankbaar zijt in deze enz.

te doen [262]. Indien Allah wil, brengt hij u in het naauw, voorwaar Allah is verheven en bekwaam. Gij geloovigen, trouwt niet ongeloovige vrouwen, totdat zij geloovig zijn geworden; een geloovige slavin is veel beter, dan een ongeloovige vrouw, zelfs wanneer zij u ook behaagde. Gij, geloovige vrouwen, huwt niet ongeloovige mannen, totdat zij geloovig zijn geworden; en een geloovige slaaf is veel beter, dan een ongeloovig man, al behaagt hij u ook. Want de ongeloovigen [263] roepen naar de hel, doch Allah roept naar den hemel en naar de vergiffenis met Zijn verlof, en Hij toont Zijn openbaringen aan de menschen, opdat gij het zoudt gedenken. En zij vragen u, o Mohammed, aangaande de vrouwen, die de regelingen hebben; spreek, o Mohammed, "dit is een afschuwelijkheid; en laat "uwe vrouwen achter gedurende haar regelingen; hebt geen "gemeenschap met uwe vrouwen, totdat zij zich gereinigd heb- "ben; en als zij zich hebben gereinigd, oefent dan gemeen- "schap met haar uit, zoo als Allah u bevolen heeft;" voorwaar Allah heeft lief hen, die zich bekeeren en Hij heeft lief de reinen. Uwe vrouwen zijn uwe sawah's [264] en bewerk uwe sawah's volgens uw verlangen en laat het voorafgaan door het lezen van de Bismillah, als gij wilt gemeenschap uitoefenen [265]; en vreest Allah en weet, dat gij zult gevonden worden bij Allah, en breng gij, o Mohammed, de blijde boodschap aan de geloovigen. Houdt niet van eeden te doen [266], beoogende te zullen goed handelen, godvruchtig te zijn en vrede te sluiten onder de menschen; en Allah hoort en merkt het. Allah beoogt u niet, wanneer gij elk oogenblik een eed doet, maar Allah vraagt naar [267] de handelingen volgens de overdenkingen van het hart; Allah is vergevensgezind en genadig. Voor hen, die zweren, dat zij geen gemeenschap met hun vrouwen zullen hebben, zij krijgen een termijn van vier maanden, doch, wanneer zij terugkeeren tot hun vrou-

---

262 *Zich verschuilende — goed doen*, Arab. van dengeen, die goed doet.

263 *De ongeloovigen*, Arab. zij.

264 *Sawah's*, de andere Jav. vertaling, gagavelden, Arab. bebouwde gronden.

265 *En laat het voorafgaan — uitoefenen:* Arab., en zoo ook de andere Jav. vertaling, en laat iets voor u zelf voorafgaan.

266 Arab. neemt Allah niet tot grondslag voor uwe eeden; de andere Jav. vertaling heeft, neemt Allah niet tot schut voor uwe eeden.

267 *Vraagt naar;* Arab. beoogt.

wen, dan voorwaar is Allah vergevensgezind en liefderijk. En wanneer gij voornemens zijt (uwe vrouwen) te verstooten, dan voorwaar hoort Allah het en weet Hij het. De vrouwen, die verstooten zijn door haar mannen, moeten, als zij voornemens zijn een anderen man te trouwen [268], een tijdruimte laten verloopen van drie reinheidsperioden, en het is haar niet geoorloofd om geheim te houden haar toestand van vloeijing of zwangerschap [269], indien zij waarlijk gelooven in Allah en in den dag der opstanding. En de man doet veel beter, om terug te keeren tot zijn verstooten vrouw, ook al mogt de vrouw onwillig zijn, als de man tracht naar minnelijke schikking [270]; voor de vrouwen is er levensonderhoud [271]; de mannen hebben een trap voor op hun vrouwen; Allah is de Verhevene, de Bekwame. De verstooting bestaat twee keeren; nadat zij verstooten is [272], moet gij haar behouden en moet zij goed behandeld worden en ten tweede [273] geeft men haar over aan haar zelf met opregtheid. Het is de mannen [274] niet geoorloofd om te nemen den gegeven huwelijksprijs, behalven wanneer hij vreest, dat zij de regten van Allah niet zal gestand zijn; als men het zoodanige vreest [275], dan is er geen zonde, dat hij een koopprijs voor de verstooting neemt. Zóó zijn de bepalingen van Allah; overtreedt ze niet; al wie ze overtreedt wordt gerekend tot de onregtvaardigen. Wanneer de man zijn vrouw driemaal [276] verstoot, dan is het niet geoorloofd, dat zij weer tot elkander terug keeren [277], totdat zij intusschen een anderen man heeft getrouwd; wanneer de nieuwe man haar weer verstooten heeft,

---

268 *Als zij voornemens zijn een anderen man te trouwen*, niet in het Arabisch.

269 *Haar toestand van vloeijing of zwangerschap;* Arab., zoo ook de andere Jav. vertaling, wat Allah geschapen heeft in haar baarmoeder.

270 Arab., en zóó ook de andere Jav. vertaling, en haar mannen handelen billijker met haar, in dien toestand verkeerende, terug te nemen, als zij de billijkheid betrachten.

271 *Voor de vrouwen is er levensonderhoud*. Arab., en zoo ook van de andere Jav. vertaling, op haar en jegens haar rusten in het behoorlijke dezelfde verpligtingen.

272 *Nadat zij verstooten is*, niet in het Arabisch.

273 *En ten tweede*, Arab. of.

274 *De mannen*. Arab. u.

275 *Als men het zoodanige vreest*, niet in het Arabisch.

276 *Driemaal*, niet in het Arabisch.

277 *Dan is het — terugkeeren:* Arab. dan is zij hem daarna niet geoorloofd.

dan is er geen zonde, dat zij weer terugkeert tot haar vroegeren man, indien zij meenen, dat zij de bepalingen van Allah zullen in het oog houden: zóódanig zijn de grenzen van Allah, opdat gij ze bekend maakt aan hen, die begrijpen. Wanneer gij uwe vrouwen verstoot, laat dan den voor haar bepaalden termijn voorbijgaan [278], behoudt haar dan en behandelt haar goed of geeft haar aan haar zelf over met opregtheid. Houdt haar niet terug onder het veroorzaken van moeijelijkheden, opdat zij den voor haar bepaalden tijd zou overtreden [279]; al wie moeijelijkheden veroorzaakt, begaat geweldenarij jegens zich zelf. Bespot niet de openbaringen van Allah, gedenkt de weldaden van Allah en gedenkt het Boek [280] en de wijsheid, die hij u heeft voorgehouden; vreest Allah en weet, dat Hij met alles bekend is. Wanneer gij uwe vrouwen verstoot, laat dan den voor haar bepaalden termijn voorbijgaan [281], en verhindert niet dengeen, die voornemens is tot zijn vrouw terug te keeren, indien zij het al hebben goedgevonden. Zóó is hetgeen verhaald [282] wordt aan hen, die gelooven in Allah en in den dag der opstanding; zóó is het veel schooner en reiner; Allah weet het zeer goed, gij weet het niet. De moeder moet haar kinderen zogen volle twee jaren voor dengeen, die de zoging volkomen wil hebben; de vader moet voedsel geven aan haar, die haar kinderen zogen, en moet haar kleeding verschaffen naar behooren. Allah dringt niet aan [283], dan voor zoover de krachten reiken, opdat men niet de moeder benadeelt wegens haar kind, en niet het kind wegens zijn vader [284]; en op den erfgenaam rust het zoodanige ook. En wanneer zij voornemens zijn het te spenen vóór de volle twee jaren [285] met onderling goedvinden en uit behoedzaamheid [286], dan is er ook geen zonde. Ook is er geen zonde in, als

278 *Laat dan — voorbijgaan:* Arab. en zij hebben den voor haar bepaalden termijn laten voorbijgegaan.

279 *Opdat zij den voor haar bepaalden tijd zou overtreden*, Arab. om ongeregtigheden te begaan.

280 Hieraan wordt in het Arabisch toegevoegd: dat Hij tot u deed nederdalen.

281 Zie n°. 278.

282 *Verhaald*, Arab. waarmee vermaand.

283 Arab. aan niemand wordt opgelegd.

284 *En niet het kind wegens zijn vader:* Arab. en niet de vader wegens zijn kind.

285 *Vóór de volle twee jaren*, niet in het Arabisch.

286 *Uit behoedzaamheid*, Arab. na beraadslaging.

men zijn kind geeft om te zuigen bij een andere vrouw, mits men het loon betaalt naar behooren; vreest Allah en weet, dat Hij uwe handelingen ziet. Degenen die sterven, terwijl zij vrouwen nalaten, dan moet haar gelaten worden een termijn van vier maanden en tien dagen; wanneer die termijn reeds voorbij is, dan is er geen zonde, als zij wat ook willen doen naar behooren; Allah let op al uwe handelingen. En er is geen zonde in, dat gij aan die vrouw een aanzoek tot huwelijk kenbaar maakt, of dat gij het verlangen naar het huwelijk verbergt; Allah weet, dat gij het later aan haar zult zeggen; maar ga met haar geen overeenkomst aan in het geheim, doch spreek met haar openhartig maar. Openbaart niet het aanknopen van het huwelijk, voordat de waarschuwing bekend maakt het voorbijzijn van den termijn [287]: weet dat Allah bekend is met hetgeen in uwe verborgenheid [288] is; hoedt u voor Allah en weet, dat Allah is vergevingsgezind en liefdadig. Er is ook geen zonde voor u, dat gij verstoot uwe vrouwen, met welke gij den bijslaap nog niet hebt uitgeoefend [289], terwijl gij haar [290] begiftigd hebt met een huwelijksprijs, verschaft genoegen [291] voor den rijke naar behooren en voor den arme naar behooren, want het strekt tot gevoegelijke begiftiging, het is een verpligting voor hen die goed handelen. Wanneer gij verstoot uwe vrouwen, met welke gij geen gemeenschap hebt gehad, terwijl gij haar begiftigd [292] hadt met een huwelijksprijs, dan komt de helft daarvan aan den man, namelijk indien de vrouw het niet achterwege laat of indien de man het niet achterwege laat, en hij die dit achterwege laat, wordt beschouwd als iemand zeer nabij de godsvrucht: neemt gij niet het bovenmatige [293], voorwaar Allah ziet uwe handelingen. Volbrengt de gebeden op de vijf bepaalde tijdstippen [294], en het gebed wosta, en volbrengt ze voor Allah,

---

287 *Voordat — termijn:* Arab. voor dat het geschrift den termijn bereikt heeft.

288 *In uwe verborgenheid*, Arab. in u.

289 Arab. welke gij niet hebt aangeraakt.

290 *Terwijl gij haar*, Arab. of welke gij niet.

291 *Neemt genoegen*, Arab., en zóó ook de andere Jav. vertaling, geeft haar een geschenk.

292 *Begiftigd*, Arab. bepaald.

293 *Neemt gij niet het bovenmatige*, Arab. vergeet niet de onderlinge welwillendheid.

294 *Op de vijf bepaalde tijdstippen*, niet in het Arabisch.

terwijl gij Hem huldigt. Indien gij vreest voor een wild dier [295], bidt dan, al gaande of al rijdende; en wanneer gij vertrouwen hebt [296], gedenkt dan Allah, zooals Hij onderwezen heeft al wat gij nog [297] niet wist. Zij die sterven, terwijl zij vrouwen nalaten, aan welke zij bij uitersten wil iets vermaakt hebben, dat strekt tot middel van onderhoud gedurende een jaar, terwijl die vrouwen niet buiten (de deur) gezet worden; wanneer zij zelf zich er buiten stellen, dan is er geen zonde, haar handeling is naar behooren [298]; Allah is de Heerlijke, de Bekwame. Voor de verstooten vrouwen is er een behoorlijk onderhoud, want dit is een verpligting voor de godvruchtigen. Zooals de woorden zijn is de verklaring van Allah aan u van zijn openbaringen [299], opdat gij het zoudt begrijpen. Zaagt gij, o Mohammed, de menschen niet, die hun dèsa's verlieten, dat waren zeer vele duizenden, die vloden uit vrees voor den dood ten tijde van een pest; en Allah zeide tot hen: "gij moet ster-"ven" en zij stierven en daarop liet Allah de gestorvenen weer levend worden, wegens het gebed van Nabi Kidjbil [300]; voorwaar Allah heeft zegeningen voor de menschen, maar de menschen zijn gebrekkig in hun dankbaarheid. Volgt den oorlog op den weg des Heeren en weet, dat Allah hoort en weet. Al wie leent aan Allah de leening van een goede daad, dien verveelvoudigt Hij zijn belooning met zeer veel veelvouden; en Allah krimpt in of spreidt uit en tot Hem wordt gij teruggebragt. Zaagt gij, o Mohammed, niet de verzameling van Israëliten na Nabi Moesa, toen zij zeiden tot Nabi Ismangil [301]: "wek voor ons op een koning, opdat de strijders hulp verlee-"nen [302] op den weg des Heeren." Nabi Ismangil antwoordde: "wenscht gij, dat u zal worden geboden de oorlog, welligt oor-"loogt gij daarop niet?" De kinderen Israëls antwoordden: "dat wij nu niet zouden strijden [303] op den weg des Heeren, "die verjaagd zijn uit onze dèsa's en gescheiden van onze kin-

295 *Voor een wild dier*, niet in het Arabisch.

296 *Vertrouwt*, Arab. veilig zijt.

297 *Nog*, niet in het Arabisch.

298 *Haar handeling is naar behooren*, Arab. wegens hetgeen zij zelf naar behooren doen.

299 Arab. zóó heeft Allah aan u zijn wonderen geopenbaard.

300 *Wegens het gebed van Nabi Kidjbil* (Ezechiel), niet in het Arabisch.

301 *Nabi Ismangil:* Arab. hun profeet.

302 *De strijders hulp verleenen:* Arab. wij strijden.

303 Arab. waarom zouden wij niet strijden.

"deren en kleinkinderen," maar toen hun werd voorgeschreven oorlog te voeren, toen wendden zij zich daarop af, slechts weinigen die kennen den oorlog [304]; en Allah kent de onregtvaardigen. Daarop sprak tot hen hun Profeet, d. i. die Nabi Ismangil [305], "voorwaar Allah heeft gezonden tot uw koning "Taloet," en zij antwoordden: "hoe, zijn wij het niet die koning "worden [306], en wij zijn veel meer geschikt, om koning te wor-"den, en ziet aan Taloet wordt de voorkeur gegeven; die Taloet "is een herdersjongen [307], hij heeft in het geheel geen geld;" Nabi Ismangil antwoordde; "voorwaar Allah heeft Taloet uit-"gekozen tot koning en Hij vermeerdert hem de uitstekend-"heid in kennis en in ligchaam," Allah is bij magte, om de heerschappij te geven aan wien Hij wil, Hij is ruim in zegeningen en weet het. Nabi Ismangil zeide tot de kinderen Israëls: "voorwaar het teeken van Taloet's koningschap is, dat tot "hem [308] neergezonden wordt een kist uit de lucht, die inhoudt "al hetgeen het hart verheugt [309], de nalatenschap van de fa-"milie van Moesa en van de familie van Aroen, die gedragen "wordt door engelen; in het zoodanige voorwaar is een tee-"ken, indien gij wezenlijk geloovig zijt." En toen Taloet met zijn leger optrok, zeide hij: "voorwaar Allah beproeft u met "deze rivier; al wie uit die rivier drinkt, is mijn dienaar niet; "al wie niet drinkt, is mijn dienaar, behalven indien hij schept "een handvol, dat is niets." Ten laatste dronken zij uit de rivier, slechts weinigen dronken niet. Toen Taloet met de geloovigen de rivier al waren overgetrokken, zeiden zij die gedronken hadden: "wee ons, wij zijn [310] niet in staat te vechten "tegen Radja Djaloet en zijn leger;" maar zij, die meenden dat zij Allah zullen ontmoeten, zeiden: "het heeft niet ge-"mist [311], dat een kleine troep heeft overwonnen een groote "troep, als er was verlof van Allah;" en Allah is met hen, die lijdzaam zijn. En toen zij in het gezigt van Radja Djaloet

---

304 *Slechts weinigen, die kennen den oorlog;* Arab. behalven slechts weinigen.

305 *D. i. die Nabi Ismangil*, niet in het Arabisch.

306 Arab. hoe heeft hij de heerschappij over ons.

307 *En ziet — herdersjongen*, niet in het Arabisch.

308 *Tot hem*, Arab. tot u.

309 *Die inhoudt hetgeen het hart verheugt;* de andere Jav. vertaling heeft, de vastheid des harten van wege uwen Heer; het Arabisch luidt: waarin is de goddelijke geest van uwen Heer.

310 Het Arabisch voegt hier tusschen *heden.*

311 Arab. Hoe dikwijls is het.

en zijn leger waren, zeiden de geloovigen: "onze heer, wij vragen "voor ons lijdzaamheid, wij vragen vastheid aan onze voeten en "ons opdat wij de ongeloovigen overwinnen [312]." Toen de ongeloovigen handgemeen in den strijd werden met de geloovigen met het verlof van Allah, doodde Nabi Dawoed den Radja Djaloet en Allah gaf aan Nabi Dawoed heerschappij en wijsheid en hij werd begiftigd met de kennis van de taal der vogelen [313]. Indien er geen bescherming van Allah tegen de menschen was, zou de aarde verwoest worden; maar Allah schenkt zegeningen aan al wat in de werelden is. Zoodanig zijn de openbaringen van Allah. Ik lees de openbaringen voor u, o Mohammed, naar regt, en voorwaar zeker zijt gij een gezant. Zóódanig waren de gezanten, waarvan ik sommigen boven anderen heb verheven; sommigen van hen spraken met Allah, dat was Nabi Moesa [314], anderen heb ik in rang verheven, dat is Nabi Moekamad [315]. Ik heb gegeven aan Nabi Ngisa, den zoon van Marjam, bewijzen en ik heb hem versterkt met den heiligen geest. Indien Allah de menschen geleid had, zou er geen oorlog zijn [316], nadat de bewijzen tot hen waren gekomen, maar zij twistten met elkander, sommigen waren geloovig, anderen ongeloovig. Indien zij de leiding hadden gekregen, zouden er geen oorlogen geweest zijn [317], maar Allah doet wat Hij wil. O geloovigen, geeft de zuivering van goederen [318], voordat de dag komt, waarop geen losprijs, geen vriendschap en geen voorspraak komt; de ongeloovigen zijn de onregtvaardigen. En Allah, er is geen Heer behalven Hij, de Levende, de Bestaande, die niet getroffen wordt door sluimering, die niet slaapt, die bezit [319] de zeven [42] hemelen en de zeven [42] aarden, niemand heeft een voorspraak bij de menschen, behalven met toestemming van Allah; Hij kent hetgeen voor hen en achter hen is en niemand kan een weinigje van de Gods-

---

312 *Opdat wij de ongeloovigen overwinnen*, Arab. tegen de ongeloovigen.

313 Arab. en Hij leerde hem wat hij verlangde.

314 *Dat was Nabi Moesa*, niet in het Arabisch.

315 *Dat is Nabi Moekamad*, niet in het Arabisch.

316 Arab. Indien Allah gewild had, dan zouden zij, die na hen waren, elkander niet gedood hebben.

317 *Indien zij — geweest zijn;* Arab. indien Allah het had gewild, dan zouden zij elkander niet hebben gedood.

318 *Zuivering van goederen;* Arab. aalmoezen van hetgeen wij u tot onderhoud geven.

319 Het Arabisch voegt hierbij: wat is in.

kennis weten, behalven hetgeen door Allah verlangd wordt; zijn troon is breed uitgespreid over hemel en aarde en Hij vergeet niet [320] den hemel en aarde te bewaken; Allah is de Verhevene, de Groote. Er is geen dwang om de godsdienst te doen omhelzen [321], voorzeker is de waarheid duidelijk onderscheiden van de duisternis; al wie ongeloovig is wegens het aanbidden van afgodsbeelden [322], en al wie gelooft in Allah, die houdt zich vast aan vaste en onverbreekbare touwen; Allah hoort en weet het. Allah helpt de geloovigen, totdat zij gaan uit de duisternis van het ongeloof naar het licht van het geloof [323]. Doch de ongeloovigen zijn de familie van den Sétan [324], totdat zij uitgaan uit het licht van het geloof naar de duisternis van het ongeloof; zij zullen de hel krijgen en daarin blijven. Zaagt gij, o Mohammed, den man niet, die twistte met Nabi Ibrahim aangaande den Heer, dat Hij hem de heerschappij zou geven? Nabi Ibrahim zeide: "mijn Heer is degeen die doet ster- "ven en leven." Radja Namroed [325] antwoordde: "Ik ben de- "geen die kan dooden en levend maken." Nabi Ibrahim zeide: "Allah doet de zon uitgaan uit het oosten, laat gij haar ko- "men uit het westen." Radja Namroed was verward; Allah geeft de leiding niet aan de onregtvaardigen. Of zooals degeen, die de dèsa Bètalmoekdas [326] passeerde, dat was Nabi Ngoedjèr [326], terwijl de dèsa Bètalmoekdas [326] verwoest was en haar daken waren ingestort [327], ten tijde van Radja Baktinasar [326], zeide Nabi Ngoedjèr, "hoe is de handelwijs van Allah om de "dooden [328] levend te maken?" En Nabi Ngoedjèr sliep [329] honderd jaar lang; toen hij opstond, zeide Allah: "hoe lang hebt

---

320 De andere Jav. vertaling; en het is niet zwaar voor Hem.

321 *Om de godsdienst te omhelzen*, Arab., in de godsdienst.

322 *Wegens het aanbidden van afgodsbeelden;* Arab. in Tagoet (naam van een afgod); de andere Jav. vertaling heeft, in Sétan.

323 Dit vers luidt in het Arabisch: Allah is de beschermer van de geloovigen: Hij doet hen uitgaan uit de duisternis naar het licht.

324 *Zijn de familie van den Sétan;* Arab. hun beschermers zijn Tagoet; overigens zijn in dit vers dezelfde invoegsels als in het vorige.

325 *Radja Namroed* niet in het Arabisch. De andere Jav. vertaling voegt alleen Namroed in.

326 *Bétalmoekdas, dat was Nabi Ngoedjèr. ten tijde van Radja Baktinasar*, zijn uitdrukkingen, die niet in het Arabisch voorkomen.

327 *Verwoest was en haar daken waren ingestort.* Zóó, ook de andere Jav. vertaling; het Arab. vat beide uitdrukkingen in ééne zamen.

328 *De dooden*, Arab. deze woeste (stad).

329 *En Nabi Ngoedjèr sliep;* Arab. en Allah doodde hem.

"gij geslapen." Nabi Ngoedjèr zeide: "naar ik denk slechts "een dag of een gedeelte van een dag." Allah zeide: "gij hebt "honderd jaar geslapen: zie uw reisbehoeften, natte en drooge, "er is niets aan, en zie uwen ezel, die is al been geworden [330]." Spoedig hechtten zich de beenderen aan elkander, daarop groeide er vleesch aan, en toen was hij geheel in zijn vorigen toestand en weer levend. Allah sprak: "wie hecht beenderen aan "elkander en wie doet vleesch groeijen [331]?" Nabi Ngoedjèr zeide: "ik weet, dat Allah tot alles magtig is." En toen Nabi Ibrahim zeide: "o mijn Heer, doe mij zien uwe handelwijs om "dooden levend te maken." Allah zeide: "hebt gij te weinig "geloof." Nabi Ibrahim zeide: "opdat mijn voornemens vast "zijn." Allah zeide: "neem vier vogels, snijd ze stuk, leg "ze verspreid op bergen en roep ze daarna, dan komen de vo- "gels tot u [332] en weet, dat Allah voorwaar verheven en be- "kwaam is." Zij, die hun geld uitgeven aan de strijders op den weg des Heeren, gelijken een graankorrel, die zeven halmen voortbrengt en aan elken halm honderd korrels heeft. De handelwijs van Allah is om te verdubbelen de belooning voor goede daden [333]; Allah is ruim in zijn zegeningen en alwetend. Even als [334] zij, die aalmoezen geven aan de strijders op den weg des Heeren, terwijl zij het niet doen volgen door verwijt of verdriet veroorzaken, krijgen zeker een belooning van hun Heer en hebben geen verdriet of hartzeer. Een goed woord en een vergevensgezind hart is veel beter dan aalmoezen, die gevolgd worden door het veroorzaken van verdriet. Allah is rijk en milddadig. O, geloovigen, vernietigt niet uwe goede handelingen door verwijten en het veroorzaken van verdriet; deze is gelijk aan dengeen, die aalmoezen geeft met het doel, dat zij door de menschen zullen gezien worden, terwijl hij niet gelooft in Allah en in den jongsten dag. Hij is gelijk aan een glibberigen steen, bedekt met stof, die getroffen door een stortregen een steen blijft. Schijnbaar is er niet de geringste

---

330 *Die is al been geworden*, niet in het Arabisch.

331 *Spoedig hechtten zich — vleesch groeijen?* Het Arabisch luidt geheel anders; voorzeker, wij maken u tot een wonder voor de menschen. Zie op de beenderen hoe wij ze bij elkander brengen en daarna met vleesch bedekken. En toen het hem duidelijk was geworden.

332 Het Arabisch voegt hierbij; loopen.

333 *De belooning voor goede daden;* Arab. aan wien Hij wil.

334 *Even als*, niet in het Arabisch.

belooning [335]. Allah geeft de leiding niet aan ongeloovigen. Zij die hun geld als aalmoezen geven, beoogende de gunst van Allah en de vastheid in hun geloof, gelijken een tuin op een verheven grond, waarop de regen geheel valt en daardoor de vruchten verdubbelt: ook al valt er geen zware regen op, is een kleine regen al genoeg voor zijn schoonheid [336]. Allah ziet uwe handelingen. Verlangt een uwer te hebben een tuin met palmboomen en wijnstokken, van waaronder rivieren stroomen en waarin veelkleurige [337] vruchten zijn, terwijl het aan hem tebeurt viel heel oud te worden en dat zijn kinderen en kleinkinderen op hem geleken [338], en daarop een sterke wind komt, gemengd met vuur, en dien tuin verbrandt? Zóó toont Allah Zijn openbaringen aan u, opdat gij ongeloovig zijt [339]. O geloovigen, geeft aalmoezen van uwe reine verdiensten en van de reine voortbrengselen der aarde [340], en geeft geen aalmoezen van hetgeen gij zelf zoudt van de hand wijzen, dat gij zelf niet zoudt aannemen [341]; weet dat Allah is rijk en geprezen. Sétan bedreigt u met armoede en gelast u gierig te zijn, maar Allah houdt u voor genade en zegen; Allah is ruim in zijn zegeningen en weet het. Hij geeft wijsheid aan wien Hij wil; al wie begiftigd wordt met wijsheid, wordt zeker begiftigd met de grootste heerlijkheid; niemand is er, die daaraan denkt, behalven zij die het begrijpen. Zoodra gij aalmoezen geeft of een gelofte doet, Allah weet het; de onregtvaardigen krijgen geen hulp. Wanneer gij stil aalmoezen geeft, dan is dit zeer goed; wanneer gij dit in het geheim doet en het aan de armen brengt, is het voor u veel beter, zoodat gij daarmee loskoopt uwe zonden. Allah let zeer op al uwe handelingen.

---

335 *Schijnbaar is er niet de geringste belooning;* Arab., en zoo ook de andere Jav. vertaling, zij zijn niet in staat tot iets van hetgeen zij doen.

336 *Ook al valt er — schoonheid;* Arab. valt er geen regen op, dan is het de daauw.

337 *Veelkleurige*, Arab. alle.

338 *En dat zijn kinderen en kleinkinderen op hem geleken*, Arab. en hij had kleine afstammelingen.

349 *Opdat gij ongeloovig zijt;* Arab. opdat gij nadenkt. De vertaler heeft zich vergist met één letter in een woord te verplaatsen.

340 Arab. van uwe goede verdiensten en van hetgeen wij voor u uit de aarde hebben doen uitkomen.

341 *Van hetgeen — zoudt aannemen;* Arab. van het slechtste, waaruit gij onderhouden wordt, en dat gij niet anders zoudt aannemen, dan met oogluiking.

Gij, o Mohammed, zijt het niet, die de menschen leidt, maar Allah leidt hen naar Zijn wil [342]. Indien gij aalmoezen geeft van uw geld, dan is de belooning voor u; bij de bepaling van de gevers, dat zij het doen van wege Allah en niet beoogen de vergelding in deze wereld, is het zeker dat, zoodra gij aalmoezen geeft, gij stellig rekenen kunt op de belooning, en dat gij niet getroffen wordt door geweldenarij. De (aalmoezen) zijn voor de armen, die zich geheel bezig houden met den strijd op den weg des Heeren, hoewel zij kreupel zijn en niet kunnen gaan op aarde [343], de onnoozelen meenen, dat zij wel rijken zijn [344]; . . . . . . ze o Mohammed, dit zijn hun teekenen, zoodat zij de menschen niet kunnen vragen, omdat zij hem medelijden willen opwekken [345]; zoodra gij aalmoezen geeft van uw geld, weet Allah het. Zij, die aalmoezen geven van hun geld, des nachts of bij dag, in het geheim of in het openbaar, krijgen zeker een groote [346] belooning bij hun Heer, en zij krijgen geen hartzeer en verdriet. Zij, die riba eten, zullen niet kunnen opstaan uit hun graf [347], slechts [348] . . . . . . de aanraking met den Sétan maakt de menschen krankzinnig, zóó de koop en verkoop [348] . . · . . riba, maar Allah heeft veroorloofd den koop en verkoop, doch verboden de riba, d. i. meer nemen, niet gelijk het overeengekomene [349]: een ieder, tot wien de vermaning van den Heer komt, en die zich onthoudt van riba, hem zal het niet gaan, zooals toen het nog niet was verboden, en die zaak keert tot Allah terug; wie aanhoudend riba eet [350], krijgt zeker de hel en blijft er altijd in. Allah vermindert den zegen voor menschen, die riba nemen, en Allah herstelt den zegen voor hen, die aalmoezen geven [351]; Allah

---

342 *Naar Zijn wil;* Arab. wien Hij wil.

343 *Hoewel — op aarde;* Arab. zijn niet in staat om rond te gaan op de aarde.

344 Het onvertaald gelaten Javaansche woord is mij onbekend.

345 *Meenen de onnoozele — willen opwekken.* De andere Jav. vertaling heeft: de onnoozelen houden hen voor rijk, verwijderd van vragen; gij kent hen aan hun teekenen; niemand van hen vraagt de menschen om iets hoegenaamd ook.

346 *Groote* niet in het Arabisch.

347 *Uit hun graf* niet in het Arabisch.

348 De onvertaald gelaten Javaansche woorden zijn mij onbekend.

349 D. i. *meer nemen*, *niet gelijk het overeengekomene*, niet in het Arabisch.

350 *Wie aanhoudend riba eet*, Arab. wie het herhaalt.

351 Arab. Allah vernietigt de riba en vermeerdert de aalmoezen.

houdt niet van menschen, die riba bedrijven [352]. De geloovigen, zij die goede handelingen verrigten, die de gebeden volbrengen, die de zuivering van goederen geven, krijgen zeker een belooning, zij krijgen geen hartzeer en verdriet [69]; geloovigen, vreest Allah en verlaat het weinige [353] van uw bedrijf van riba, indien gij indedaad gelooft. Indien gij niet doet al wat bevolen is, begrijpt dan dat dit dient om te benadeelen Allah en den Gezant; indien gij berouw toont, neemt dan uw geheel kapitaal, maar hebt geen plan, om meer te nemen, dat niet is volgens de overeenkomst, en weet niet dat er meer genomen wordt [354]. En wanneer die man gebrek lijdt, wacht dan totdat hij het bezit; indien gij het als aalmoezen aan de armen [355] geeft, is het veel beter, indien gij het weet. Vreest den dag, waarop gij wordt teruggevoerd in de tegenwoordigheid van Allah; dan wordt ieder persoon vergolden naar zijn daden, terwijl zij niet onregtvaardig worden behandeld. O geloovigen, wanneer gij ten gevolge van overeenkomst een schuld hebt in te vorderen [356], waarvan de betaling op tijd is gesteld, schrijft het dan op tot herinnering [357], de schrijver trachte het te doen met regtvaardigheid, niet te weinig en niet te veel [358]. De schrijver onthoude zich niet, naar zijn wil, van het geschrevene [359], en het is goed, dat hij het schrijve, en dat degeen die blijkbaar zeker is in zijn verpligtingen [360], het voorzegge, en hij vreeze Allah en vermindere het in geen opzigt. Indien de schuldeischer [361] is zwak van geest of zwak van ligchaam, of hij kan geen opgave doen, dan is het goed, dat zijn voogd de opgaven voor hem doet met regtvaardigheid.

---

352 *Menschen, die riba bedrijven;* Arab. alle misdadige ongeloovigen.

353 *Het weinige*, Arab. het overgeblevene.

354 In het Arabisch luidt dit vers. Indien gij het niet doet, dan is tegen u toegestaan de oorlog van wege Allah en zijn Gezant; indien gij berouw hebt, dan krijgt gij uw kapitaal; begaat geen onregt en u wordt geen onregt gedaan.

355 *Aan de armen*, niet in het Arabisch.

356 *In te vorderen*, Arab. onderling aangegaan.

357 *Tot herinnering*, niet in het Arabisch.

358 De woorden *trachte* en *niet te weinig en niet te veel*, staan niet in het Arabisch.

359 Arab. De schrijver zij niet weigerachtig, dat hij schrijve, zooals Allah het hem heeft geleerd.

360 *Die blijkbaar zeker is in zijn verpligtingen;* Arab. de schuldenaar.

361 *Schuldeischer;* Arab. schuldenaar.

Neemt twee getuigen uit de braafste[362] mannen; en wanneer gij geen twee mannen vindt, dan is genoeg[363] één man en twee vrouwen, die naar haar goedvinden willen gebruikt worden tot getuigen; misschien vergeet de een het, dan zou de andere het kunnen in herinnering brengen; dat de getuigen zich niet onthouden, volgens het verlangen, omtrent hetgeen betuigd moet worden. Hebt geen tegenzin, om op te schrijven de groote of kleine (schuld) en den daarop volgenden termijn van betaling. Zóó is het een regtvaardigheid bij Allah en hulp in het innemen van getuigen[364] en opdat er geen twijfel zij, behalven wanneer de koopwaar tegenwoordig is en over en weer terstond in ontvangst wordt genomen, dan behoeft men niet op te schrijven; het is slechts goed, om getuigen te nemen bij koop en verkoop; veroorzaakt geen hindernis aan den schrijver, noch aan den getuige; indien gij dat doet, dan zijt gij zeker slecht; vreest Allah en Hij geeft u onderrigt, Hij weet alles. Wanneer gij op reis zijt en gij niet iemand vindt die kan opschrijven het aangaan van de schuld[365], neem dan maar een pand, dat gij laat in bezit nemen, om te dienen tot middel van vertrouwen voor den een jegens den ander en sluit aan elkander aan, zoolang het onderling vertrouwen duurt[366]; vreest Allah. Verbergt geen getuigenis; indien gij het verbergt, dan wordt gij gerekend onder hen, die zondigen in hun hart; Allah ziet al uwe handelingen. Aan Allah behoort al wat is in de zeven[42] hemelen en op de zeven[42] aarden; wanneer gij openlijk of in het geheim handelt, beoordeelt Allah uwe handelingen; Hij schenkt vergiffenis aan wien Hij wil en Hij straft wien Hij wil; Allah is tot alles magtig. De Gezant gelooft aan al hetgeen tot hem is neergezonden van den Heer en allerlei geloovigen, die gelooven in Allah, in zijn engelen, in zijn boeken en in zijn Gezanten. Wij maken geen onderscheid tusschen een van onze gezanten. De geloovigen zeggen: "wij hooren en wij vereeren;

---

362 *De braafste*, in het Arabisch; uwe.

363 *Is genoeg*, niet in het Arabisch.

364 Arab. Zóó is dit het regtvaardigst bij Allah en het meest geschikt voor het nemen van de getuigen.

365 *Het aangaan van de schuld*, niet in het Arabisch.

366 *Om te dienen — vertrouwen duurt;* Arab. indien de een den ander vertrouwt, dan geve degeen aan wien iets is toevertrouwd, dat toevertrouwde terug.

"vergiffenis is van onzen Heer en tot Hem is onze terugkeer." Allah spoort niemand aan, dan voor zoover zijn krachten reiken; voor iedereen is belooning en straf naar zijn handelingen: "o mijn Heer, straf ons niet, indien wij iets vergeten of "zonder voorbedachten rade misdaan hebben; en belaad ons niet "met de bevelen, zooals de oude volken; belaad ons niet met "hetgeen waartoe wij niet in staat zijn; bevrijd ons van onze "zonden, schenk ons vergiffenis; begiftig ons met barmhartig-"heid, o Heer!, verleen ons hulp, opdat wij de bovenhand heb-"ben boven [367] de ongeloovigen."

---

367 *Opdat wij de bovenhand hebben boven*, Arab. heeft alleen het woord *tegen*.